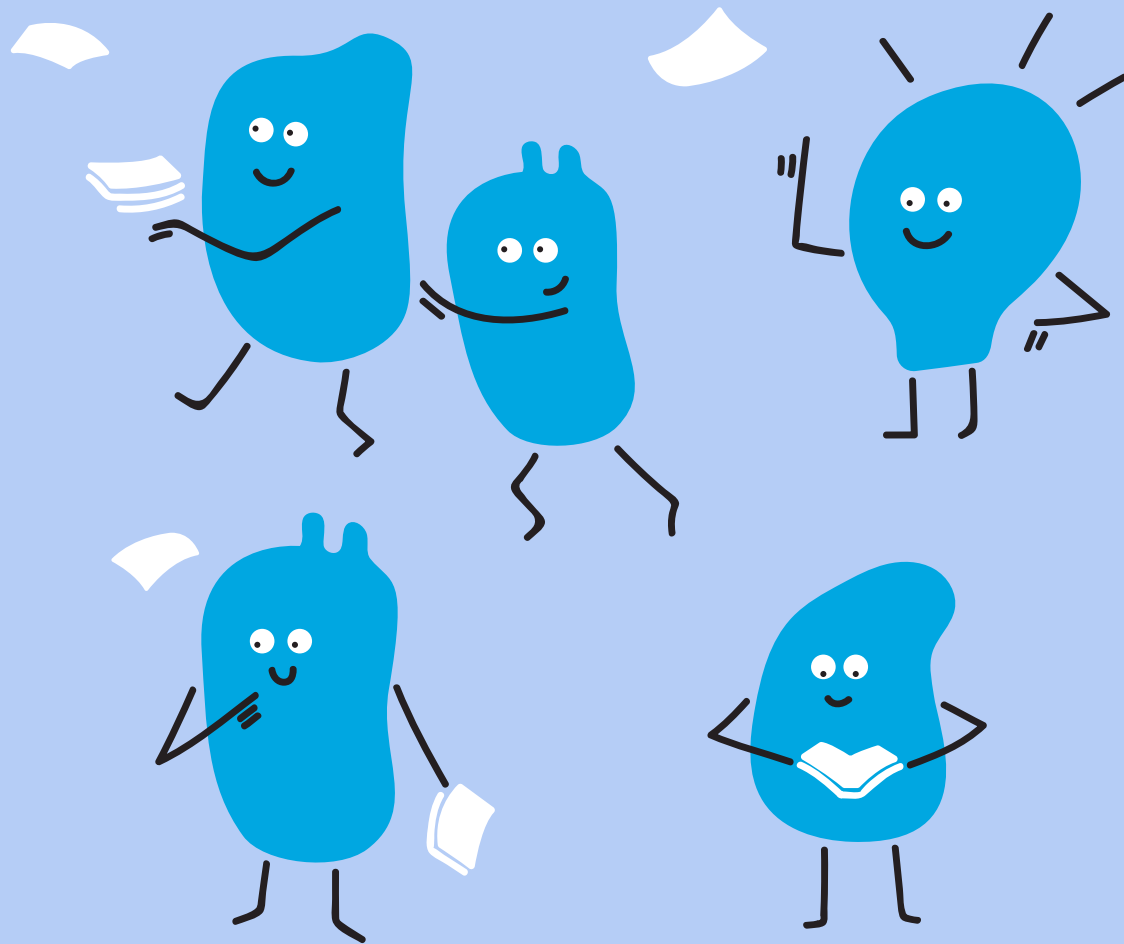

Kunnskaps- grunnlag

Kunnskapsgrunnlaget samler relevant informasjon og innsikt om utfordringer og utviklingstrekk i samfunnet. Dokumentet legger til rette for at utvikling og drift skjer med bakgrunn i kunnskapsbaserte valg og beslutninger.

Forord

Kunnskapsgrunnlaget beskriver utfordringer og utviklingstrekk i samfunnet. Dokumentet legger til rette for at politikere og andre skal kunne ta velinformerte valg for en bærekraftig utvikling og drift.

Dokumentet er kortfattet og lettlest. Fokuset ligger i å identifisere samfunnsutfordringer vi står overfor, fremfor å inkludere og fremheve våre styrker. Dette skyldes et ønske om å adressere behov og utfordringer som gjerne rammer de mest sårbare i samfunnet.

Det er likevel viktig å merke seg at kommunen kontinuerlig jobber med å anerkjenne de positive aspektene i samfunnsutviklingen, for å sikre en balansert og bærekraftig utvikling og drift av Vestvågøy.

Struktur og innhold

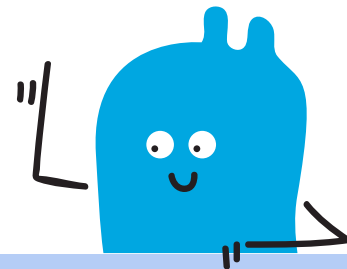
Kapitelene er inndelt etter FNs 17 bærekraftsmål. Bærekraftsmålene med hoved- og delmål er generelle, så hvert kapittel kan tolkes ut fra en lokal kontekst.

Hvert kapittel presenterer en eller flere utfordringer, med tilhørende kunnskapsgrunnlag. Kapitlene henviser til referanser, datakilder og statistikk som er tilgjengelig for leseren, om vedkommende ønsker ytterlige informasjon.

Dokumentet er utarbeidet av en tverrfaglig arbeidsgruppe, fra hvert hovedområde i kommunen. Det er nedsatt en administrativ styringsgruppe (strategisk ledelse) og en politisk referansegruppe. Dataene er innsamlet høsten 2023 og våren 2024.

Grunnlag for planlegging og styring

Plan- og bygningsloven krever at kommunen har en oppdatert kunnskapsoversikt i planleggingen. Folkehelseloven pålegger kommunene å holde løpende oversikt over innbyggernes helsetilstand og faktorer som påvirker denne. Beslutningsgrunnlag og all planlegging skal bygge på et oppdatert og tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag. Hvert fjerde år skal denne oversikten gjøres skriftlig. Dette dokumentet ivaretar dette lovkravet.

Hva menes med «bærekraft»?

I denne konteksten handler bærekraft om å ta hensyn til innbyggernes nåværende og fremtidige behov – samtidig som man balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige hensyn.

I praksis kan dette omfatte tiltak knyttet til blant annet sosial inkludering, klimatilpasning, miljøvern, bærekraftig arealbruk, energieffektivitet, økonomisk utvikling og ansvarlig ressursforvaltning.

Oppsummering generert med hjelp av KI.

Innhold

4	Hvem er vi?	23	Mål 8. Anstendig arbeid og økonomisk vekst	43	Mål 14. Livet i havet
6	Mål 1. Utrydde fattigdom		• Det er ikke et felles bo- og arbeidsmarked i Lofoten • Næringslivet tilbyr få tjenester innenfor den kunnskapsbaserte økonomien		• Havneinfrastrukturen er ikke tilpasset ny fiskeflåte • Store deler av kloakken går urensset ut i havet
	• Hvert tiende barn i Vestvågøy lever i familier med lavinntekt				
8	Mål 2. Utrydde sult	26	Mål 9. Industri, innovasjon og infrastruktur	46	Mål 15. Livet på land
	• En høy andel av våre eldre er underernærte eller er i risiko for underernæring • 33 prosent av ungdom i Vestvågøy er overvektige		• Vi mangler attraktive næringsarealer, til riktig tid		• Gjengroing av kulturlandskapet øker • Vi mangler kunnskap om kommunens myrsystemer
11	Mål 3. God helse og livskvalitet	28	Mål 10. Mindre ulikhet	49	Mål 16. Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner
	• Sosiale ulikheter gir negative konsekvenser for helse • Flere trenger tjenester, færre kan tilby dem		• Vi har ulikheter i Vestvågøy • Porten inn til arbeidslivet er for trang for de som står utenfor		• Under 60 % deltok ved siste kommunestyrevalg
14	Mål 4. God utdanning	31	Mål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn	51	Mål 17. Samarbeid for å nå målene
	• 1 av 4 elever dropper ut av videregående opplæring		• Vi trenger flere møteplasser • Kollektivtilbudet er lite tilpasset behovet • Det er utrygt uten gatelys • Kommunen har høyere besøkstall enn vi har tilrettelagt for		• Kommunen jobber fortsatt for sektorisert i møte med Vestvågøys største samfunnsfloker • Kommunen har ingen plan for samarbeid med frivilligheten • Samarbeid for å lykkes.
16	Mål 5. Likestilling mellom kjønnene	36	Mål 12. Ansvarlig forbruk og produksjon		
	• Vi mangler lokal kunnskap om omfanget av vold og diskriminering		• Avfallsmengden øker • Verdikjeden til avfallet er kort, uten tilrettelegging for ombruk		
18	Mål 6. Rent vann og gode sanitærforhold	39	Mål 13. Stoppe klimaendringene		
	• Den kommunale vannforsyningen er ikke sikker nok		• Klimagassutslippene er for høye • Vi vil oppleve mer ekstremvær • Nordland fylke har høyest utbetaling etter stormskader		
20	Mål 7. Ren energi til alle				
	• Vestvågøy har energiunderskudd • Vestvågøy har få bærekraftige energikilder				

Kort intro

Hvem er vi?

Styrker

- Vestvågøy og Lofoten er attraktive å flytte til.
- Vi har et mangfold i kompetansearbeidsplasser og sterke primærnæringer.
- Svært mange har tilgang til natur- og rekreasjonsarealer.
- Folketallet har steget svakt de siste 25 årene.
- Prognosene viser at folketallet vil holde seg stabilt de neste 25 årene.

Utfordringer

- Det blir færre barn og unge, og flere eldre framover.
- Det kreves en sterkere samhandling på tvers for å sikre en positiv samfunnsutvikling.
- Geografien utfordrer vår beredskap.

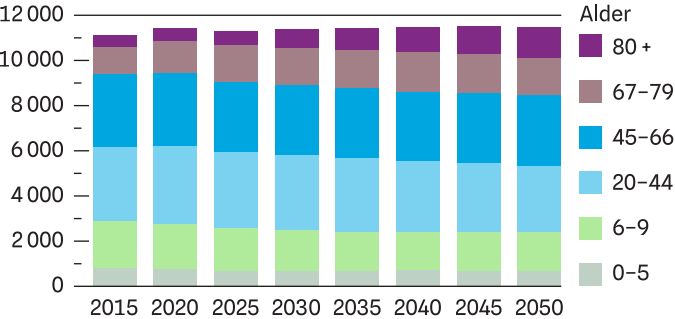
Hvem er vi?

- Folketall (4. kvartal 2023)
11 619 innbyggere
- Fødte (2023)
124 personer
- Døde (2023)
150 personer
- Netto innflytting (2023)
95 personer
- Folketilvekst
68 personer

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

- A. [SSB – Kommunefakta, Vestvågøy](#)
- B. [Statsforvalteren – Kommunebilde, fakta om kommuner](#)

Folketall i Vestvågøy 2015–2020, og framskriving 2025–2050, fordelt på alder. Kilde: SSB.

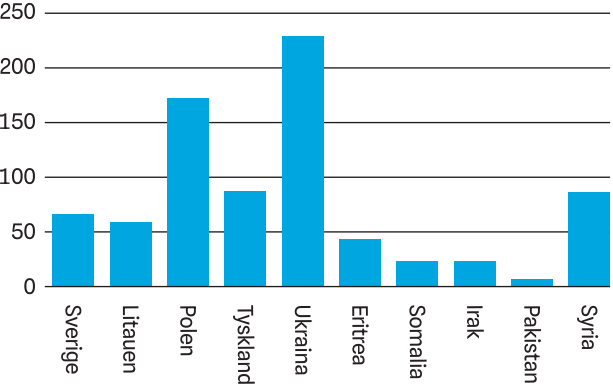

Befolkningsutvikling

Framskrivning forteller at folketallet vil holde seg stabilt fram mot 2050. Men lavere fødselstall, store årskull i etterkrigstiden, og lengre levealder gjør at det blir færre barn og unge, det blir færre voksne, og mange flere eldre.

Vi kan se på denne utviklingen som et problem, med færre i yrkesaktiv alder som skal gi helse- og mestringstjenester til mange flere eldre, men vi kan også se på det som en mulighet, der vi får flere spreke pensjonister som kan være en viktig ressurs i lokalsamfunnet. Uansett må vi i dag starte arbeidet med å endre måten vi vi yter tjenester på i framtiden.

Figur: Personer med innvandrerbakgrunn. Utvalgte land. 2024. Kilde: SSB – Kommunefakta, Vestvågøy

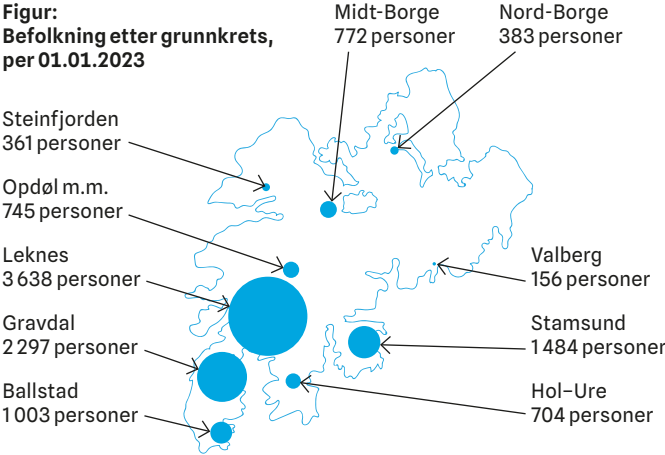

Innvandring

Den største gruppen er arbeidsinnvandrere fra Europa. Både byggebransjen, fiske-industrien og reiselivet er avhengige av disse.

Bosatte flyktninger er hovedsakelig fra Midt-Østen og Afrika. En for stor andel av disse er utenfor ordinært arbeid etter introduksjonsprogrammet er ferdig.

Flyktninger fra Ukraina, med midlertidig opphold, er den raskest voksende gruppen.

Areal og bolig

Kommunens areal er på 424 kvadratkilometer. Av dette er 1,5 km² (0,35 %) dekket av bygninger, og 2,6 km² (0,61 %) dekket av veier.

Det bor 28 innbyggere per kvadratkilometer. Av innbyggerne bor ca. 7 250 (63 %) i tettsteder. Vel 9 000 innbyggerne (79 %) har rekreasjonsareal (naturområder eller idrettsanlegg) mindre enn 200 meter fra boligen.

Det er 6 069 boliger i kommunen, 77 % er eneboliger, de øvrige er tomannsboliger, rekkehus, boligblokk eller bofelleskap. 83 % av innbyggerne bor i bolig de eier selv.

FNs bærekraftsmål

Mål 1.

Utrydde fattigdom

Mål 1 handler om å utrydde alle former for fattigdom i hele verden. Kommunens ressurser bør fordeles jevnere i befolkningen, gi like muligheter til alle og bidra til å skape bærekraftige jobber.

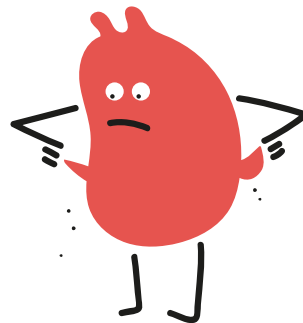

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [Kommunehelse statestikkbank \(figur\)](#)
- B. [FHI – Folkehelse-/oppvekstprofil](#)
- C. [SSB – Færre barn med vedvarende lavinntekt i 2021](#)
- D. [SSB – Barn i lavinntektshusholdninger](#)
- E. [Barnefattigdom.no](#)
- F. [Bufdir – Veileder om arbeid for barn som lever i fattige familier](#)
- G. [Fellesorganisasjonen \(FO\) – En barndom for livet](#)

Utfordring:

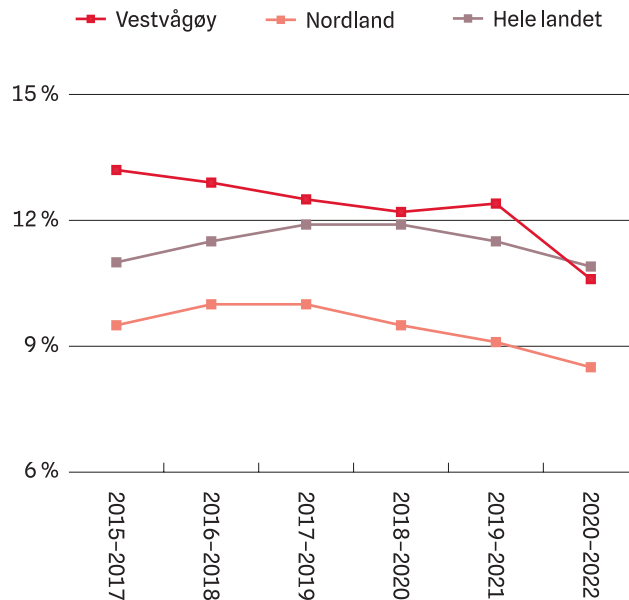
Hvert tiende barn i Vestvågøy lever i familier med lavinntekt

Nedgang i antall barn som lever i familier med lavinntekt.

Helt siden 2016 og fram til 2021 har det vært en klar økning i tallet på barn som tilhørte en husholdning med vedvarende lavinntekt. Vi ser imidlertid nå en nedgang i 2022 både i Vestvågøy og i landet for øvrig. Vestvågøy har en nedgang fra 12,2 prosent i 2021 til 10,6 i 2022. Her finner du noen forklaringer på nedgangen.

Barn oppfattes å leve i fattigdom hvis foreldrenes inntekt er under 60 prosent av medianinntekten, justert etter barn og voksne i husholdningen. Hva er vedvarende lavinntekt?

Figur: Andel (prosent) barn 0–17 år som vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Kilde: [Kommunehelse statistikkbank](#).

I lavinntektsgruppen er det særlig overrepresentasjon av:

- Barn i familier med innvandrerbakgrunn.
- Barn som vokser opp med enslige forsørgere.
- Familier med mange barn.
- Barn av foreldre med svak tilknytning til arbeidsmarkedet og lavt utdanningsnivå.

Konsekvenser av å vokse opp i fattigdom:

- Svekket oppvekstvilkår og deltakelse i samfunnet.
- Barna og deres familier har ofte flere og sammensatte utfordringer.
- Økt risiko for:
 - Dårligere psykisk og fysisk helse.
 - Dårligere boforhold.
 - Svakere skoleresultater.
 - Frafall i videregående opplæring.
 - Mobbing.
 - Mindre vennekontakt.
 - Lavere grad av deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.
- At barna faller utenfor arbeids- og samfunnslivet som voksne.

FNs bærekraftsmål

Mål 2.

Utrydde sult

Mål 2 har som mål å avskaffe sult, oppnå matsikkerhet, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk for alle mennesker.

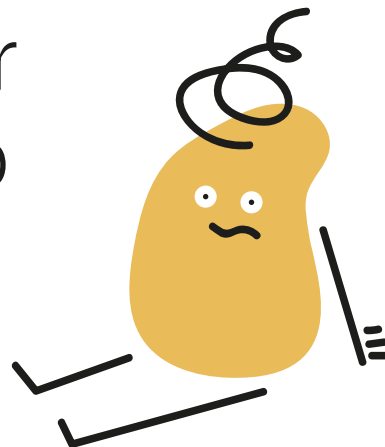

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [Kommunehelsestatistikkbank \(figur\)](#)
- B. [Helsedirektoratet – Om underernæring](#)
- C. [Helsedirektoratet – Forebygging og behandling av underernæring](#)
- D. [Helsedirektoratet – Nasjonale faglige retningslinjer for primærhelsetjenesten](#)
- E. [FHI – Folkehelse-/oppvekstprofil](#)
- F. [FHI – Internasjonalt prosjekt: Ungdomsfedme kan reduseres ved å involvere unge](#)
- G. [FHI – Folkehelse rapporten: Overvekt og fedme i Norge](#)

Utfordring:

En høy andel av våre eldre er underernærte eller er i risiko for underernæring

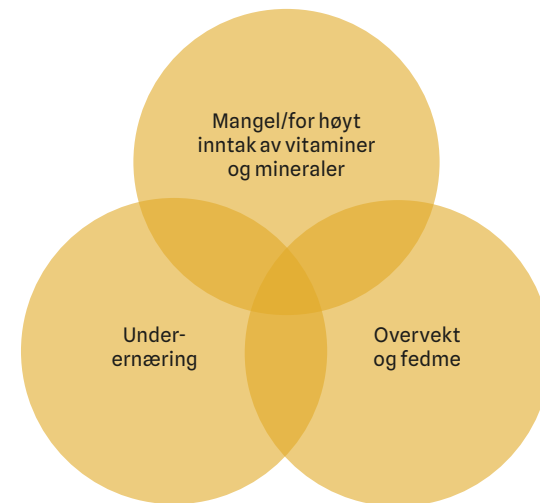

Underernæring er en tilstand der mangel på energi eller protein gir vekttap og redusert muskelmasse, som fører til forverret fysisk eller mental funksjon, og til dårligere utfall ved sykdom.

Forskning viser at 52 % av eldre på sykehjem og 33 % av mottakere av hjemmetjenester er i risiko for underernæring. I Vestvågøy viste målingene for 2023 at 42 % av eldre på sykehjem og 33 % av mottakere av hjemmetjenester var i risiko for underernæring. Underernæring kan ha store

konsekvenser både for den enkelte innbygger og for samfunnet. Underernærte har økt sykdomsbyrde og forkortet levetid.

Det skilles ofte ikke mellom «underernæring» og «risiko for underernæring». Underernæring inngår i samlebetegnelsen «feilernæring», som betegner tilstander der det er ubalanse i inntak/og eller opptak av næringsstoffer. En person kan ha flere feilernæringstilstander samtidig, det vil si at underernærte personer kan samtidig være overvektige.

Figur: Tilstander relatert til feil- og underernæring hos voksne. Underernæring kan oppstå alene eller i kombinasjon med andre ernæringstilstander, som mangeltilstander, overvekt og fedme. Kilde: [Helsedirektoratet – Om underernæring](#).

Utfordring:

33 prosent av ungdom i Vestvågøy er overvektige

Fedme blant unge øker. I Europa har andelen barn med fedme vært økende i mange år. Samlet sett er mellom 15 og 20 prosent av norske barn mellom 8 og 15 år overvektige. Andel ungdom med overvekt og fedme i Vestvågøy er 33 prosent. Dette er en tendens som har vart over tid. Landsgjennomsnittet er 22 prosent.

Overvekt og fedme gir økt risiko for:

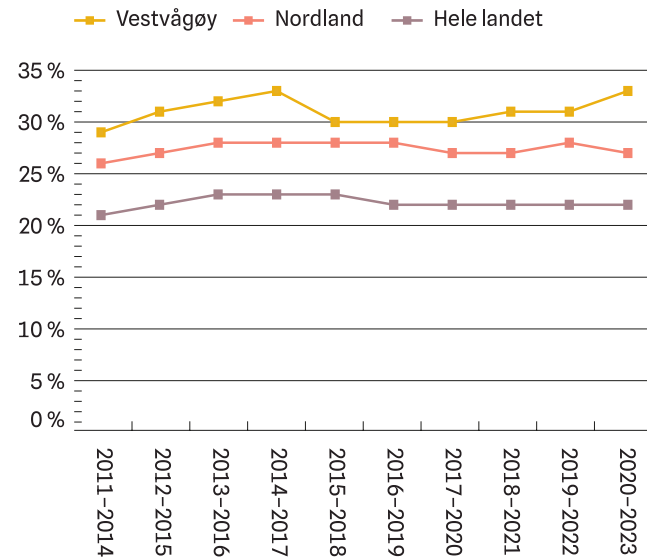
- type 2-diabetes
- hjerte- og karsykdommer
- høyt blodtrykk
- slitasjegikt i knær og hofter
- enkelte kreftsykdommer som tykktarmskreft
- stigmatisering, psykiske plager og mistrivsel

Barn som har overvekt og fedme, har økt risiko for å ha overvekt og fedme som voksne.

Samfunnsretta tiltak virker best

Når det gjelder å forebygge vektøkning og fedme er tiltak på samfunnsnivå særlig viktige, et eksempel her kan være økt satsing på fysisk aktivitet i skolen. Slike befolkningsretta tiltak kan nå langt flere og være mer effektive enn individretta tiltak, slik som å oppfordre enkeltpersoner til å holde kontroll på vekta. Samfunnet må legge forholdene til rette slik at sunne valg blir enkle valg – for alle. Det er i tillegg viktig at fokus flyttes fra skam til mestring.

For å klare å redusere økende fedme blant ungdom i Europa, er det behov for å involvere de unge i både forskning og politiske beslutningsprosesser, viser internasjonalt prosjekt ledet av Folkehelseinstituttet.

Figur: Overvekt og fedme hos 17-åringer, selvrapportert ved sesjon 1.
Kilde: [Kommunehelsestatistikkbank](#).

FNs bærekraftsmål

Mål 3.

God helse og livskvalitet

3 GOD HELSE OG
LIVSKVALITET

Mål 3 handler om å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. God helse er en grunnleggende forutsetning for menneskers mulighet til å nå sitt fulle potensial og bidra til utvikling i samfunnet. Hvordan helsen vår er påvirkes av arv, miljø, økonomi og sosiale forhold.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

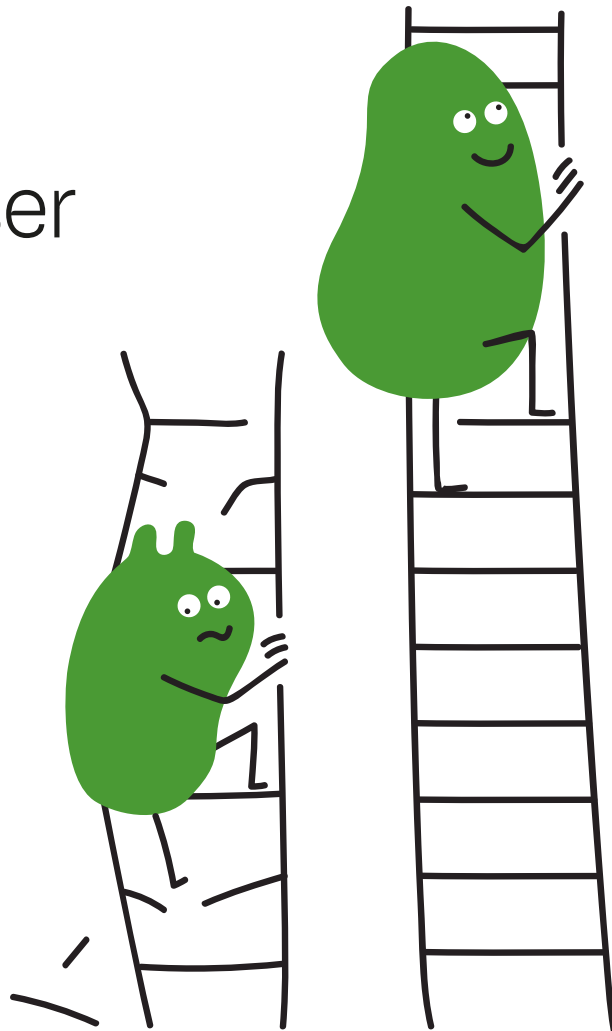
- A. [Regjeringen – NOU 2018: 16. Det viktigste først – Prinsipper for prioritering i den kommunale helse- og omsorgstjenesten](#)
- B. [Regjeringen – NOU 2023: 4. Tid for handling – Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste \(Helsepersonellkommisjonen\)](#)
- C. [Omsorgsforskning – Trygg i eget hjem? Fra et tjenesteperspektiv](#)
- D. [Helsedirektoratet – Utdanning og helseulikheter](#)
- E. [Helsedirektoratet – Data fra de nasjonale kvalitetsindikatorene \(NKI\)](#)
- F. [Ungdata.no – Vestvågøy 2022](#)

Utfordring:

Sosiale ulikheter gir negative konsekvenser for helse

Fysisk aktivitet, balansert kosthold og god hygiene er viktig for å fremme god helse. God helse handler imidlertid om mer enn å unngå sykdom. Å høre til, medvirke og ha innflytelse på egen hverdag, er viktig for trivsel og god psykisk helse.

I et tiårsperspektiv ser vi at ungdomsskoleelevene i Vestvågøy i økende grad melder utfordringer med psykisk helse. Siste måling viser at vi har i gjennomsnitt flere narkotikarelaterte dødsfall enn resten av landet. Flere voksne lever med hjerte- og karsykdommer, og flere 17-åringer har overvekt enn landsgjennomsnittet. For eldre er underernæring en stor utfordring som påvirker generell helse negativt.

Sosiale ulikheter i helse beskrives som systematiske forskjeller i helsetilstand som er knyttet til sosiale og økonomiske faktorer, som for eksempel yrke, utdanning og inntekt.

Disse helseforskjellene er sosialt skapt og mulig å gjøre noe med.

Vestvågøy har lavere utdanningsnivå enn landet for øvrig.

Å skape et inkluderende og helsefremmende samfunn krever arbeid på tvers — mellom den enkelte innbygger, frivillighet, næringsliv og kommunale virksomheter.

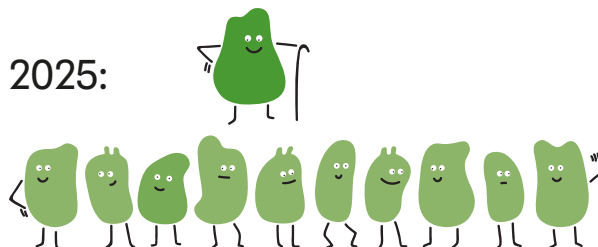
Utfordring:

Flere trenger tjenester, færre kan tilby dem

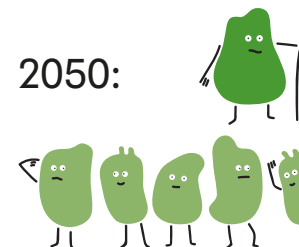
Fram til 2050 blir vi dobbelt så mange 80-åringer, og tredobbelt så mange 90-åringer i Vestvågøy. Med økt levealder vil flere leve med en eller flere kroniske sykdommer. Dobbelt så mange som i dag vil eksempelvis få demens. Samtidig blir vi færre i yrkesaktiv alder.

Utfordringen er at dette krever en holdningsendring hos oss alle – fra å tenke kommunens tjenester, til å bygge innbyggerens tjenester, med utgangspunkt i spørsmålet «Hva er viktig for deg?».

De kommunale tjenestene skal ha et helhetlig perspektiv (bolig, nettverk, fysisk og psykisk helse), samt bidra til at innbyggeren kan leve best mulig med sin tilstand (oppleve mestring).

Yrkesaktiv alder (20–66 år): 6 483 personer
Eldre (80 år +): 645 personer
Personer i yrkesaktiv alder, per eldre: 10,1

Yrkesaktiv alder (20–66 år): 6 103 personer
Eldre (80 år +): 1 367 personer
Personer i yrkesaktiv alder, per eldre: 4,5

Å ta i bruk kunnskap om mestring og rehabilitering bidrar til bedre livskvalitet for innbyggerne, og også mer hensiktsmessig bruk av tjenester.

Det er nødvendig med en radikal utvikling og forbedring av de kommunale tjenestene for å møte denne utfordringen. Kompetanse og beslutningsmyndighet må styrkes hos de som arbeider nært innbyggeren. Vi må omstrukturere og samle helse- og mestringstjenestene, satse på hjemmebaserte, forebyggende og rehabiliterende tjenester, teamorganisering, e-Helse og digitalisering.

En bærekraftig utvikling krever endret oppgavedeling (hvem gjør hva) og innbyggersentrert tverrfaglig samarbeid. Det trengs både stabilitet og fleksibilitet i organiseringen, en heltidskultur, samt profesjonell og tillitsbasert ledelse.

En overgang fra tjenestestyrte til innbyggerstyrte tjenester er krevende både for både personell og innbyggere.

FNs bærekraftsmål

Mål 4.

God utdanning

Mål 4 handler om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning – og fremme muligheter for livslang læring for alle.

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

- A. [Kommunehelse statestikkbank \(figur\)](#)
- B. [FHI – Folkehelse-/oppvekstprofil](#)
- C. [Forskning.no – Flere vil fullføre skolen etter gratis mestringskurs mot depresjon](#)

Utfordring:

1 av 4 elever dropper ut av videregående opplæring

Trivsel, mestring og fullføring i Vestvågøyskola:

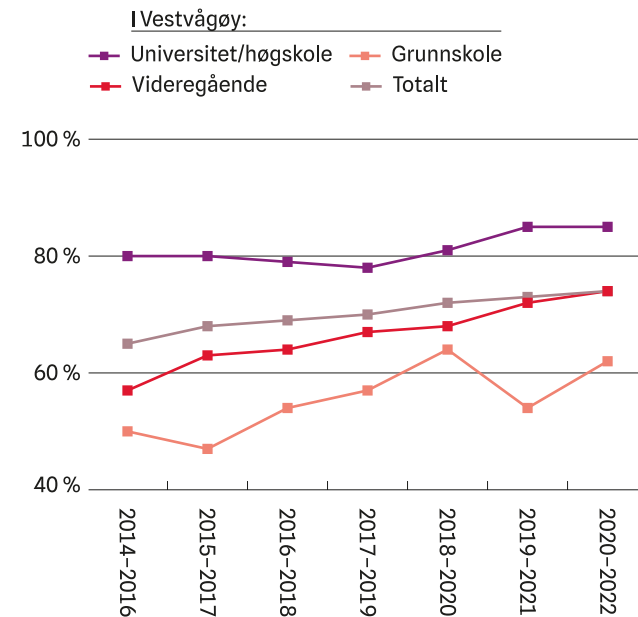
- Andelen elever som fullfører videregående opplæring i Vestvågøy er 74 prosent, mens i landet 80 prosent.
- Andel elever som trives godt på skolen i Vestvågøy er 79 prosent, mens for landet 86 prosent.
- Elevene i 5. klasse i Vestvågøy har lavere mestringsnivå i regning sammenlignet med landet.
- 43 prosent av ungdomsskoleelevene i Vestvågøy tror de vil ta høyere utdanning, mens på landsbasis er andelen 56 prosent.
- I Vestvågøy har 75 prosent av befolkningen mellom 30–39 år videregående eller høyere utdanning. Landsgjennomsnittet er på 81 prosent.

Årsaker til frafall:

Studier viser sammenheng mellom frafall i skolen og psykiske helseproblemer, slik som problematisk rusmiddelbruk, angst, depresjon og atferdsforstyrrelser. Manglende tilhørighet, ensomhet og psykiske helseproblemer er noen av de viktigste årsakene til frafallet i videregående, og dette vil ha store innvirkninger på det enkelte barns voksenliv.

Det er også en klar sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og fullføring av videregående opplæring. I Vestvågøy var frafallet blant elever med foreldre som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning 46 prosent, mens frafallet blant elever der foreldrene har høyere utdanning var 15 prosent (se figur).

Frafall i videregående opplæring reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet, øker risikoen for uføretrygd og gir dårligere levekår og helse.

Figur: Gjennomføring i videregående opplæring etter foreldrenes utdanningsnivå (B) — Kjønn samlet, andel (prosent), standardisert. Kilde: [Kommunehelse statistikkbank](#).

FNs bærekraftsmål

Mål 5.

Likestilling mellom kjønnene

Mål 5 handler om å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Likestilling handler om en rettferdig fordeling av makt, innflytelse og ressurser. Å leve et fritt liv uten vold og diskriminering er en grunnleggende menneskerettighet og er avgjørende for utvikling av menneskene og for samfunnet. Politisk, økonomisk og sosial likestilling mellom kjønnene bidrar til en positiv utvikling på alle plan.

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

- A. [Forskerpersonen.no – Vold er et problem for likestilling \[...\]](#)
- B. [Stiftelsen Tryggere – Vold, definisjon](#)
- C. [FHI – Folkehelse rapporten: Vold og seksuelle overgrep](#)

Utfordring:

Vi mangler lokal kunnskap om omfanget av vold og diskriminering

Det har vært vanskelig å få tall og oversikt over situasjonen i Vestvågøy.

Vold, tvang, marginalisering og diskriminering har store negative konsekvenser både for det enkelte individ og for samfunnet. Det kan synes som om kommunen ikke har en god oversikt over denne utfordringen.

Forekomsten av vold i Norge ser ut til å ha forandret seg lite fra slutten av 1980-tallet og frem til i dag.

Fem prosent av den norske befolkningen – like mange kvinner og menn, oppgir at de noen gang i oppveksten har blitt utsatt for alvorlig vold fra foreldre.

Over 20 prosent av kvinnene og nesten åtte prosent av mennene oppgir at de har vært utsatt for et seksuelt overgrep før de fylte 18 år. 22 prosent av kvinnene og 44 prosent av mennene, oppgir at de har vært utsatt for alvorlig vold etter at de fylte 18 år.

Litt over ni prosent av kvinnene og i underkant av to prosent av mennene oppgir at de har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner. Kvinnene frykter i større grad enn menn å bli skadet eller drept. Nær fire prosent av kvinnene oppgir at de har blitt voldtatt av partner, mens for menn er prosenten nær null.

I Norge oppgir én av fire kvinner, og nesten annenhver mann, at de har vært utsatt for vold etter 18 års alder.

Vold: Vold er den bevisste bruk eller trussel om bruk av fysisk makt eller tvang mot en selv, en annen person eller gruppe. Dette kan føre til, eller ha en høy sannsynlighet for å føre til, død, fysisk eller psykisk skade, eller hindre normal utvikling. Det kan også inkludere situasjoner der noen blir presset til å gjøre noe mot sin vilje eller tvinges til å avstå fra handlinger de ønsker å utføre.

Tvang: Tvang er tiltak som begrenser en persons frihet til å velge, handle eller bevege seg, og som resulterer i fysisk eller psykisk ubehag. Dette kan innebære å pålegge restriksjoner på en persons bevegelsesfrihet eller å påføre dem en form for psykisk press som begrenser deres handlingsrom.

Diskriminering: Diskriminering er usaklig forskjellsbehandling som er knyttet til en eller flere diskrimineringsgrunnlag. Et diskrimineringsgrunnlag er et kjennetegn knyttet til en person som blir brukt som grunnlag for å behandle vedkommende annerledes enn andre i tilsvarende situasjoner. Dette kan omfatte diskriminering basert på faktorer som kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne osv. Diskriminering kan føre til marginalisering, som er en prosess som øker risikoen for å bli ekskludert fra samfunnet, og kan føre til utenforskap, hvor en person står utenfor viktige samfunnsarenaer som arbeid eller utdanning.

FNs bærekraftsmål

Mål 6.

Rent vann og gode sanitærforhold

Mål 6 handler om å sikre tilgang til trygt drikkevann og ordentlige sanitærforhold for alle. Målet er å redusere vannmangel, forbedre vannkvaliteten, og sikre at alle har tilgang til sanitært utstyr for å styrke helse og livskvalitet.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [NFK – Nordland i tall: Vann og avløp](#)
- B. [Vestvågøy kommune – Forslag til planprogram: Hovedplan vann, vannmiljø, overvann og avløp](#)
- C. [SSB – tabell 13143: Ledningsnett og tilknytning.](#)
- D. [SSB – tabell 11787: Vannforsyning og beredskap.](#)
- E. [SSB – tabell 12842: Kommunale gebyrer knyttet til bolig.](#)
- F. [FHI – Folkehelse-/oppvekstprofil](#)

Utfordring:

Den kommunale vannforsyningen er ikke sikker nok

Tettstedene forsynes av en vannkilde hver og har ingen reservevannkilde. Tosidig vannforsyning er ikke etablert. Høydebassengene i Ballstad og på Haug gir noe reserve, men ved utfall av vannkilden kan det oppstå krisesituasjoner hvor et helt tettsted er uten drikkevannsforsyningen i en lengre periode. Dette vil medføre store konsekvenser for folkehelsen og hverdagslivet. Situasjonen vil bli spesielt prekær dersom sykehus eller sykehjem og lignende institusjoner blir berørt.

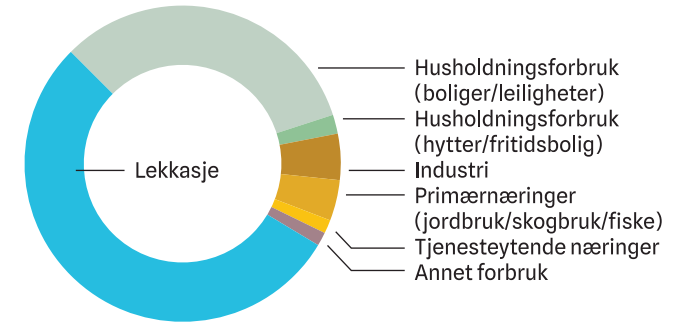
Kommunen skal overfor sine abonnenter ha en sikker levering, i tilstrekkelige mengder av helsemessig trygt drikkevann – som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Av de 3 515 000 liter med vann som de fire kommunale vannverkene produserte i 2022, kom ikke 1 898 000 liter fram til abonnentene. Vi hadde altså en lekkasjegrad på 54 prosent, noe som skyldes lekkasjer på det kommunale ledningsnett for vann.

Ledningsnett for vann er etter mange år med lite vedlikehold i dårlig tilstand, noe lekkasjene på

det kommunale ledningsnett viser. Store vann-tap i det kommunale distribusjonsnett skyldes manglende vedlikehold og for liten fornyelse av distribusjonsnett. Eldre vannledninger har en forventet levetid på 40–50 år. 78 % av ledningsnett er mellom 20 og 50 år gammel og 13 % eldre enn 50 år. I perioden 2019–2022 har vi i snitt fornyet 0,33 % av ledningsnett årlig.

Med denne fornyelsestakten vil det ta 300 år å skifte ut det kommunale distribusjonsnett for vann.

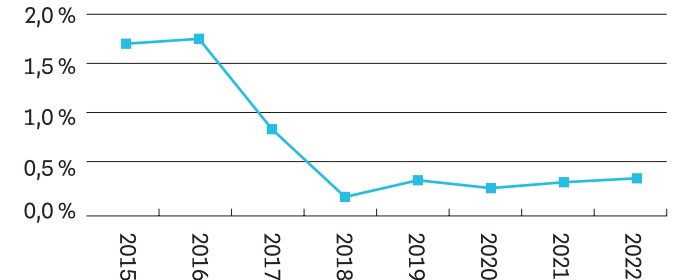
For å sikre helsemessig trygt drikkevann i fremtiden, med akseptabel beredskap, må det påregnes en videre økning i årsgebyret, som har lenge vært lave i Vestvågøy kommune. Det er en balanse mellom å sikre rent drikkevann, men samtidig holde et årsgebyr på et nivå som kan betjenes av vårt næringsliv og våre innbyggere.

Figur: Andel av totalt kommunal vannleveranse.

Kilde: SSB tabell – 11787: Vannforsyning og beredskap.

Over halvparten av drikkevannet vårt forsvinner på grunn av lekkasjer.

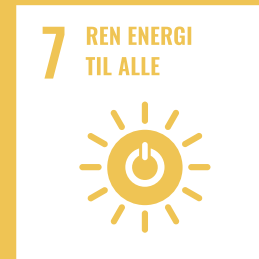
Figur: Andel fornyet kommunalt ledningsnett.

Kilde: SSB tabell – 13143: Ledningsnett og tilknytning.

FNs bærekraftsmål

Mål 7.

Ren energi til alle

Mål 7 handler om å sikre tilgang til bærekraftig energi som alle kan ha råd til. Dette inkluderer tiltak for å øke andelen fornybar energi, øke energieffektiviteten, utvide tilgangen til elektrisitet, og fremme bærekraftige løsninger.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [SSB – tabell 12190: Utvalgte nøkkeltall for klima og energi](#)
- B. [Statkraft – Vår virksomhet](#)
- C. [NVE – Lavt klimagassutslipp knyttet til norsk strømforbruk](#)
- D. [Lofotkraft – De Grønne Øyene](#)
- E. [Lofotkraft – Milliard for framtida](#)
- F. [Lofotkraft produksjon AS – kraftverk og stasjoner](#)
- G. dagsavisen.no/nyheter/2023/04/05/man-har-hort-det-er-godt-med-strom-i-nord-norge

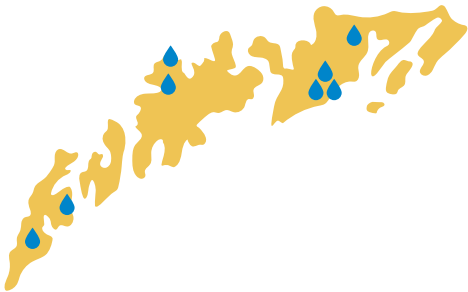
Utfordring:

Vestvågøy har energiunderskudd

Vi bruker mer strøm enn vi produserer.

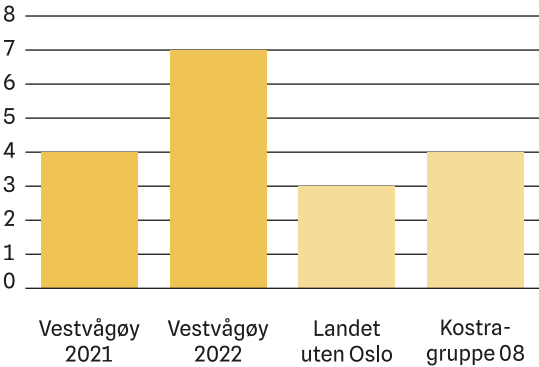
Vi bruker mer strøm enn tidligere, uten at vi vet nøyaktig hva denne endringen kommer av. Lofotkraft forventer en årlig økning på 1,2 % pr. år fram til 2040. Det er ikke dokumentert om dette henger sammen med utfasingen av fossil forbrenning i transport og til varme, hvor elektrisitet er erstatter, eller om det bare er en generell økning. Lofotkommunene må derfor sikre energitilhørighet, og endre fokus fra forsyning og forbruk til produksjon.

Figuren ovenfor viser samlet klimagassutslipp knyttet til produksjon av strøm. Økningen skyldes import fra Sverige, Danmark og Tyskland som har en høyere andel fossil kraftproduksjon (NVE).

Hoveddelen av Lofotkrafts energiproduksjon kommer fra vannkraft, gjennom ni kraftstasjoner i Lofoten.

Figur: Utslipp av CO₂ knyttet til energibruk (g/kWh).
Kilde: SSB tabell – 12190: Utvalgte nøkkeltall for klima og energi.

Fem av anleggene er såkalte «småkraftverk», som produserer mellom 1 og 10 megawatt. Fire av anleggene er det vi kaller «minikraftverk», som produserer inntil 1 megawatt. Alle anleggene er magasin kraftverk som har tillatelse til oppdemming og lagring av vannreserver.

Vannføring fra magasin til kraftstasjon reguleres av produsenten, innenfor vilkår gitt av Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Vannkraftproduksjon er en miljøvennlig og fornybar energikilde. Gjennomsnittsproduksjon er 49 gigawatttimer (2018).

Utfordring:

Vestvågøy har få bærekraftige energikilder

Vannkraft er i dag vår eneste bærekraftige energikilde. Øvrig strømtilførsel til kommunen kommer fra nærliggende regioner, som Ofoten som har kraftoverskudd.

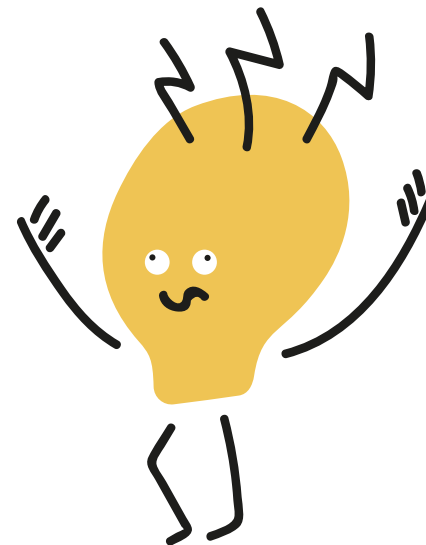
Grønn energiproduksjon kan løses i regi av både offentlige og private investeringer for produksjon av fornybar kraft (energi). Bærekraftige løsninger for fornybar energiproduksjon tar som regel utgangspunkt i vann, sjø, vind-, sol-, jordvarme og biogass.

Kommunen og Lofotkommunene må derfor søke mot alternativ strømproduksjon. Det har i kommunen og regionen vært enkeltforsøk basert på biogass og bølgekraft, uten videre innsats.

Virksomheter og bedrifter kan ikke sette i gang produksjon som overstiger én megawatt, en grense satt av Statkraft pr. bedrift (pr. 01.01.2024).

Enkeltaktører og bedrifter gis ansvaret alene å utvikle alternativ og bærekraftig.

Lofotkommunene må stake en tydelig kurs, og satse ambisiøst i samarbeid med kommunaleide «Lofotkraft» og «Lofoten avfallsselskap» — og utrede konkrete regionale energiløsninger, og en regional bærekraftig strømproduksjon.

FNs bærekraftsmål

Mål 8.

Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Mål 8 handler om å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [Menon Economics – Rapport 2020: «Andre samfunnsmessige virkninger av utbedret E10 Svolvær–Leknes»](#)
- B. [Menon Economics – Rapport 2016: «styrkeforholdene i KIFT-næringenes verdikjede over næring og geografi»](#)

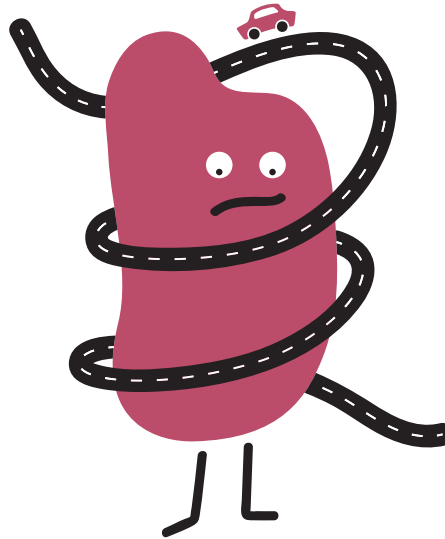
Utfordring:

Det er ikke et felles bo- og arbeidsmarked i Lofoten

Kjøretiden på om lag 65 minutter Leknes–Svolvær er for lang til at det kan bli et felles bo- og arbeidsmarked i regionen. Dette er hemmende for næringsliv og sysselsetting, helse og beredskap, utdanning, og sivilsamfunnet for øvrig.

Vågan og Vestvågøy kommune samarbeidet med Menon Economics om utarbeidelse av rapporten «Andre samfunnsmessige virkninger av utbedret E10 Svolvær–Leknes», utgitt i 2020.

Rapporten peker på at en reduksjon til under 40 minutters kjøretid vil ha betydelig positive ringvirkninger.

Virkninger av endret reisetid mellom Svolvær og Leknes:

Utdanning:

- Rekruttering av ansatte.
- Tilgjengelighet for elevers valg av utdanning.
- Frafall og fravær blant elever.
- Utdanningsstruktur.

Helse og beredskap:

- Responstid ved akutte oppdrag både for politi, ambulanse og brann- og redning.
- Rekruttering til helse- og beredskapstjenester.
- Struktur innen helse og beredskap.
- Samhandling på tvers av beredskapsinstitusjoner og sykehus.

Næringsliv, sysselsetting og bosted:

- Pendlertilbøyelighet.
- Samhandling og deling av kunnskap.
- Rekruttering til næringslivet.
- Reduserte sesongsvingninger.

Sivilsamfunn:

- Bostedsattraktivitet og stedsidentitet.
- Lokalisering av kulturtilbud.
- Utvidelse av kulturtilbud og/eller spredning over døgn/år.

Flytdiagrammet over skisserer virkninger som ikke dekkes av alminnelige samfunnsøkonomiske analyser av samferdselstiltak innenfor forskjellige samfunnsområder. Kilde: [Menon Economics «Andre samfunnsmessige virkninger av utbedret E10 Svolvær–Leknes», 2020.](#)

Utfordring:

Næringslivet tilbyr få tjenester innenfor den kunnskapsbaserte økonomien

Hva menes med «kunnskapsbasert økonomi»?

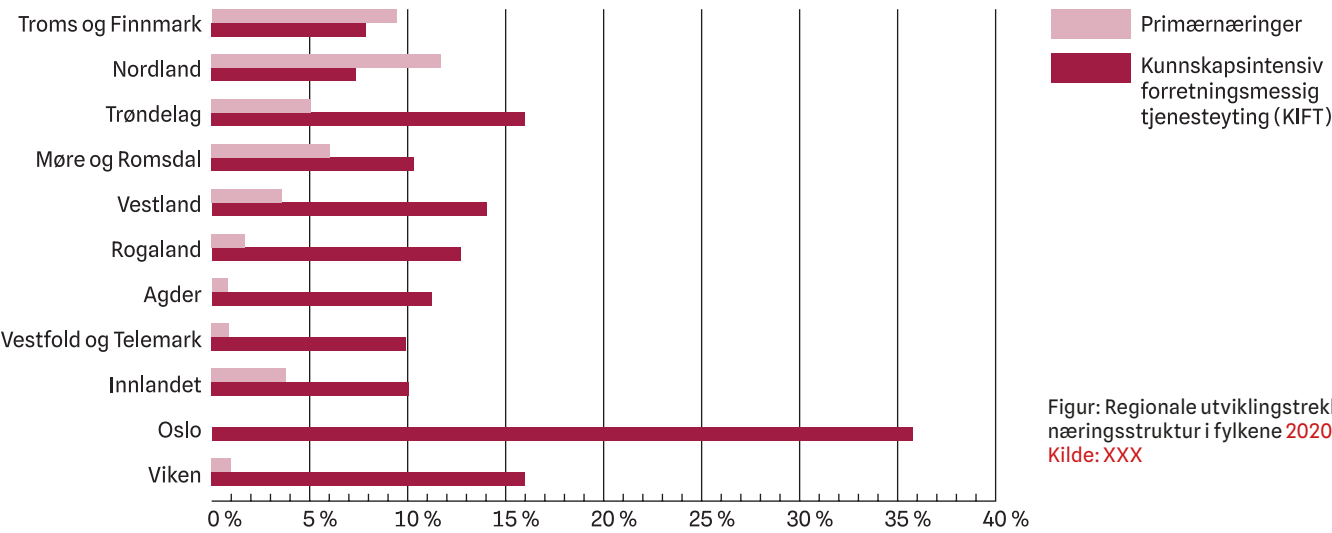
Den kunnskapsbaserte økonomien refererer til en økonomisk modell der produksjon og vekst i stor grad er avhengig av kunnskap, informasjon og intellektuell kapital. I denne typen økonomi spiller immaterielle ressurser, som kunnskap, innovasjon og teknologi, en sentral rolle i økonomisk aktivitet og suksess.

Oppsummering generert med hjelp av KI.

De større byene og sentraene har et bredere spekter av arbeidsplasser og derigjennom tiltrekker seg høyt utdannet arbeidskraft.

Arbeidsplasser innen teknologi og kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester (KIFT) kan bidra til å gjøre kommunen mer attraktiv for å bo og bli. KIFT-næringsgrupperingen deles gjerne inn i fire næringer; medietjenester, IKT-tjenester, finans og generiske kunnskapstjenester.

Sykehuset er en kunnskapsintensiv virksomhet. Den tilbakevendende uroen rundt sykehuset er med på å svekke Vestvågøy som attraktivt sted og derigjennom også rekrutteringen til kunnskapsintensive arbeidsplasser i det private næringslivet.

FNs bærekraftsmål

Mål 9.

Industri, innovasjon
og infrastruktur

Mål 9 fokuserer på å bygge en robust infrastruktur, fremme inklusiv og bærekraftig industrialisering, samt stimulere innovasjon. Målet søker å sikre at samfunn har nødvendig infrastruktur for bærekraftig utvikling og økt tilgang til teknologi.

Utfordring:

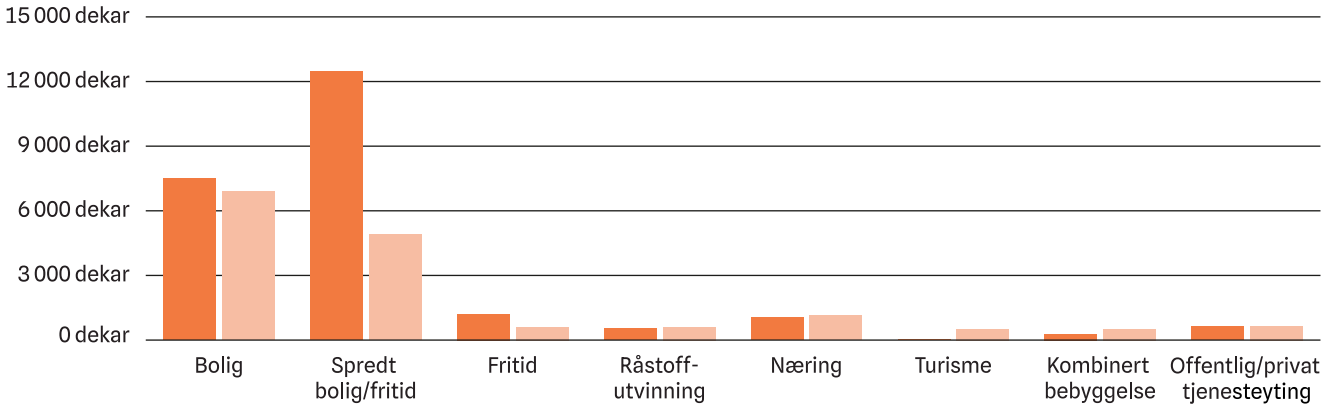
Vi mangler attraktive næringsarealer, til riktig tid

At det finnes areal avsatt i planen er ikke ensbetydende med at arealet er etterspurt eller tilgjengelig med nødvendig infrastruktur. Dette må løses gjennom en kontinuerlig kommunikasjon med næringslivet.

Nye næringsområder kan potensielt føre til nedbygging av naturressurser, noe som har klimamessig betydning.

Større potensielle områder:

- Storeidøya 10 + 34 (i byplan mot Fv) + 30 (fylling hav) dekar.
- Ballstad havn (flere områder ved utdyping) ca. 40 dekar.
- Smiholmen og Tørnholmen (ved etablering fastlandsforbindelse) ca. 90 dekar.

Figur: Kommuneplanens arealdelskap i arealplanene (dekar). Kilde: Vestvågøy kommune.

FNs bærekraftsmål

Mål 10. Mindre ulikhet

Mål 10 har som hensikt å redusere ulikhet og fremme en jevnere fordeling av ressurser. Målet er å skape et mer rettferdig og inkluderende samfunn.

Ulikheter kan måles spesielt gjennom inntektsforskjeller, men også i utdanning og sysselsetting.

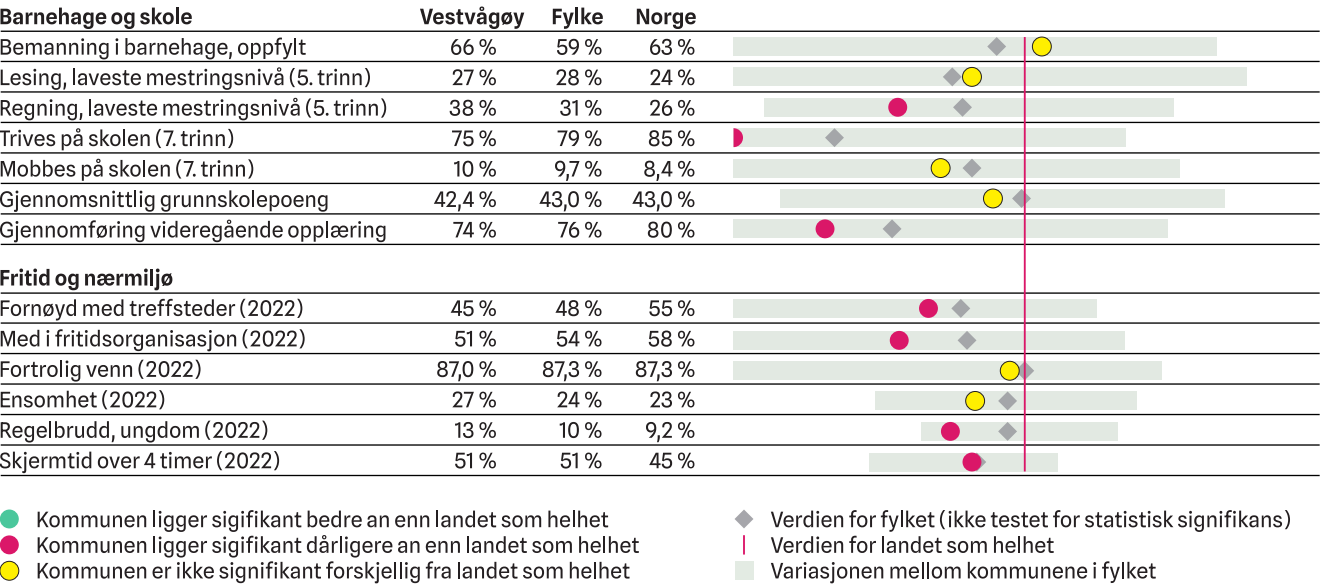
Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [SSB – slik måler SSB ulikhet](#)
- B. [FHI – Folkehelse-/oppvekstprofil](#)
- C. [Kommunehelse statestikkbank – Vedvarende lavinntekt, husholdninger](#)
- D. [NAV – Stabil lav ledighet i Nordland](#)

Utfordring:

Vi har ulikheter i Vestvågøy

Figur: Oppvekstbarometer for kommunen (2023).
Kilde: FHI, Oppvekstprofil for 1860 Vestvågøy (2024).

Den viktigste veien til arbeid er utdanning. Utdanning gir flere muligheter i arbeidsmarkedet. Utdanningsnivå har positiv sammenheng med både helse, livskvalitet og deltakelse i arbeidslivet.

I Vestvågøy er andelen som ikke fullfører videregående større enn landsgjennomsnittet. Folkehelseindikatorene i tabellen viser at Vestvågøy kommune har signifikant (rød) negative verdier for flere av risikofaktorene for både utvikling av psykiske helseproblemer og for å falle fra videregående opplæring.

Sammenliknet med de fleste andre land har Norge små inntektsulikheter. Likevel har inntektsulikheten i landet generelt, også i Vestvågøy, vist en stigende tendens siste 20 år. Ulikheten øker imidlertid ikke vesentlig mer i Vestvågøy sett i forhold til andre sammenliknbare kommuner.

Inntektsulikheter begrenses blant annet ved å unngå at:

- Unge faller ut av skole.
- Terskelen ut i arbeid er høy.

Utfordring:

Porten inn til arbeidslivet er for trang for de som står utenfor

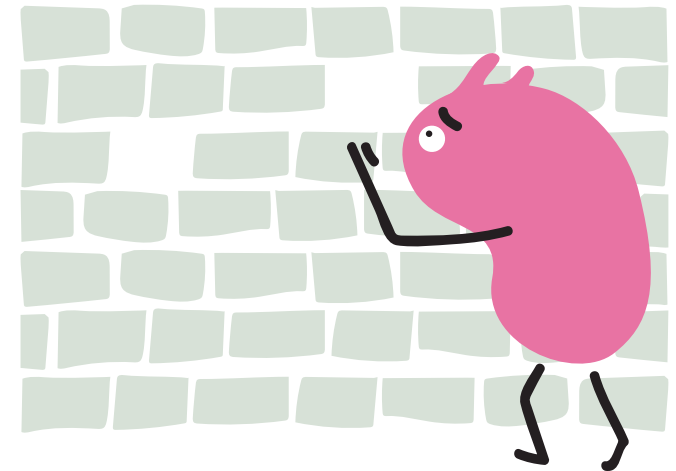
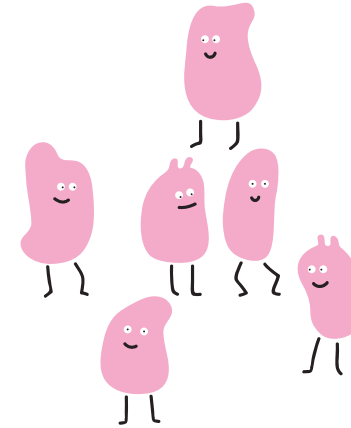
Arbeid er den viktigste veien til inntekt. Det å oppleve godt arbeidsmiljø har også stor betydning for både helse og livskvalitet.

I Vestvågøy er arbeidsledigheten lav og totalt vært synkende siden 2013 (4). Desember 2023 viser at det i Vestvågøy kommune er 1,8 prosent av arbeidsstyrke som er helt arbeidsledig. Blant de registrerte arbeidsledige utgjør den største andelen menn, innvandrere og personer med lavt utdanningsnivå.

Når det gjelder mottakere av uføreytelser ligger vi litt over landsgjennomsnittet, hvor kvinner er den dominerende andelen. På landsbasis er det personer med muskel- og skjelettplager og med psykiske lidelser som har størst risiko for å bli arbeidsufør. Uføretrygd kan kombineres med lønnet arbeid.

I Vestvågøy har lav arbeidsledighet en bakside:

- Det er få arbeidsplasser tilgjengelig.
- Flere av ledige arbeidsplasser krever spesifikk kompetanse.
- Dette gjør det ekstra vanskelig å delta i arbeidslivet.

FNs bærekraftsmål

Mål 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn

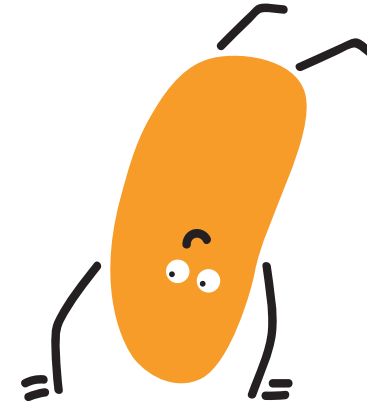
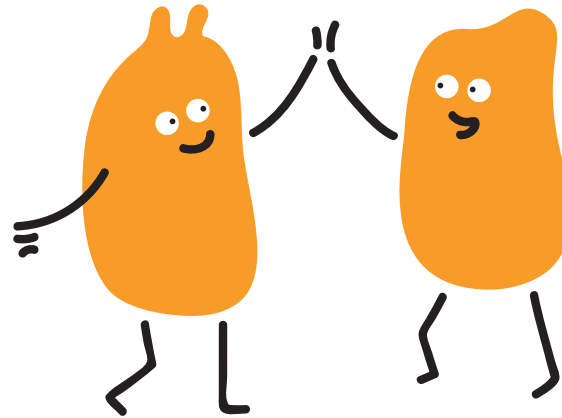
Mål 11 handler gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. Målet har fokus på blant annet infrastruktur, ressursbruk, miljøpåvirkning, sosial inkludering og kulturell bevaring.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [Ungdata – Kommunerapporter](#)
- B. [Vestvågøy kommune – Kommersielle gjestedøgn](#)

Utfordring:

Vi trenger flere møteplasser

Barn og unge bruker lokalmiljøet i større grad og på en annen måte enn foreldrene. Trygge og sunne lokalmiljøer er derfor særlig viktig for barn og unges trivsel og livskvalitet. Det er behov for møteplasser; formelle og uformelle, ute og inne. Barn og unges kommunestyre etterspør plasser hvor ungdommen kan være, hvor de kan møte jevnaldrende og likesinnede og bare være barn og unge. Ungdata-undersøkelsen viser at en større andel av guttene er fornøyd enn jentene.

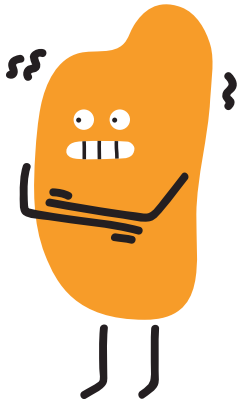
12,9 % av tettstedsarealene er avsatt til lek/rekreasjon. Med det ligger Vestvågøy noe over landsgjennomsnitt, som er 12,4 %. De færreste av disse arealene er derimot opparbeidet.

Tettstedsanalyse av VÅG i forbindelse med byplanarbeidet viser at det er bare 3 opparbeidede lekeplasser innenfor byplanområdet – én på Leknes og to på Gravdal – mens 35 regulerte lekeplasser ikke er opparbeidet. Situasjonen er lignende i de andre tettstedene Ballstad, Bøstad og Stamsund.

Ungdommene i Vestvågøy er minst fornøyd med sosiale møteplasser og kollektivtilbud.

Utfordring:

Kollektivtilbudet er lite tilpasset behovet

Kollektivtilbud er ikke attraktiv nok for å bli brukt. Bussrutene er i stor grad tilrettelagt for skoleelever, men det er vanskelig eller umulig å bruke kollektivtransport til og fra fritidsaktiviteter på ettermiddag/kveld eller i helgene.

I ferietid mister flere bygder, som har bussforbindelse på skoledagene, dette tilbudet.

I Nordland er ca. 60 % av alle busspassasjerer skoleelever. I tillegg til et begrenset rutetilbud, med få avganger og lite fleksibilitet for de reisende, kommer en forholdsvis høy billettpris. Disse faktorene opprettholder privat kjøring, behov for skyss til fritidsaktiviteter. Avhengighet av privat skyss fratar innbyggere deltagelse på fritidsaktiviteter, og annen deltagelse i samfunnet som igjen kan føre til utenforskap.

Kollektivtilbud på kveldstid og i helgene er nesten ikkeeksisterende.

	Mandag–fredag	Lørdag	Søndag	Pris (i app)	Avstand	Kr/km
Leknes—Å	5	3	4	111,-	64 km	1,73
Leknes—Svolvær	6	3	3	156,-	70 km	2,22
Leknes—Borge	Ved skoledager: 9 Ved skolefri: 6	3	3	44,-	14km	3,14
Leknes—Gravdal—Ballstad	11	4	1	44,-	10 km	4,40
Leknes—Stamsund	6-7	3	1	66,-	15 km	4,40

Kilde: [Reis Nordland – Rutetabeller for buss i Lofoten](#)

Utfordring:

Det er utrygt uten gatelys

Nye krav til gatelysdrift kan føre til mange mørke gater fremover.

Trygge og sunne lokalmiljøer er særlig viktig for barn og unges velferd, fordi de som regel bruker lokalmiljøet i større grad og på en annen måte enn foreldrene og andre voksne.

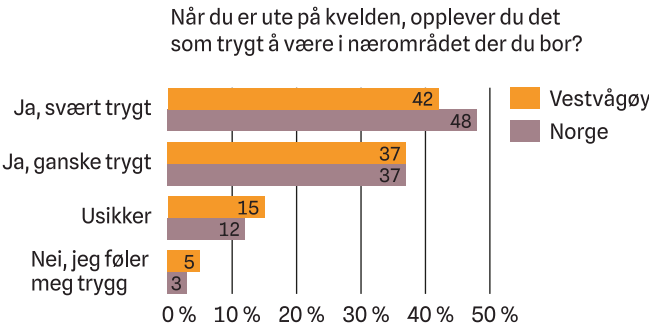
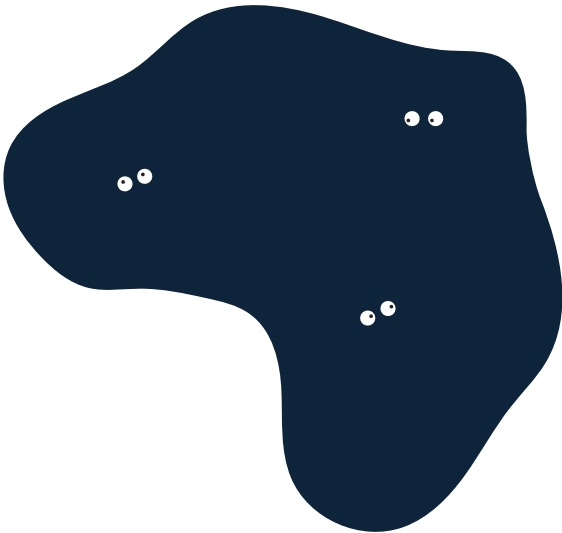
I Ungdataundersøkelsen vist over, fra kapittel 5, lokalmiljø, er et av spørsmålene om trygghet i nærmiljøet. Her skårer Vestvågøyungdommen lavere enn landet for øvrig. I samtaler med ungdom i ettertid av undersøkelsen er mørke veier og mangel på gang- og sykkelvei en av grunnene de oppgir som grunn til utrygghet. Dette ble også bekreftet i arbeidet med kommunens arealdel i 2019 hvor barn og unge følte seg utrygge i mørklagte veier, og etterspurte mer belysning i deres nærområder.

Kun 51 % av de kommunale vegene har gatelys, hvorav over 60 % driftes av private lyslag. Tilstanden på lysstolpene og de totalt 1400 lysarmaturene langs kommunale veier er svært varierende.

Lyslagene på Vestvågøy drifter ikke bare lysanlegg langs kommunale veier, men også langs fylkesveiene, og sågar langs E10. Det er til sammen 83 registrerte lyslag i kommunen.

Veilysanlegget må være i tilfredsstillende teknisk stand. Hvert gatelysanlegg skal nå ha egen forbruksmåler som må monteres av installatør. De nye krav som stilles medfører store investeringer som ikke bidrar til mer energieffektiv drift. Det kan ende opp med slokkede anlegg som kommer til å føre til vesentlig mindre fysisk aktivitet da våre turveier er hovedsakelig i trafikale områder vinterstid og til farer for barn og unge langs skoleveien.

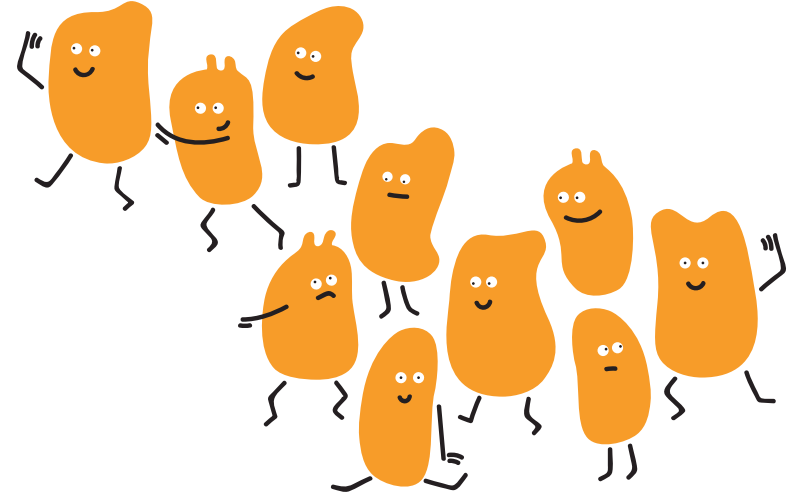
Gatelys er ikke bare viktig for trivsel om vinteren, men viktig for sikkerheten og trygghetsfølelsen.

Kilde: [Ungdata – Kommunerapporter](#)

Utfordring:

Kommunen har høyere besøkstall enn vi har tilrettelagt for

Et økende antall besøkende til Lofoten fører til slitasje og press på infrastruktur, natur og lokalbefolkningen – og avslører manglende tilrettelegging.

Sommersesongene i de senere årene bød på en enorm økning i turister til Lofoten og enkelte steder var infrastrukturen for dårlig til å håndtere den store, samtidige mengden personer. Økningen i besøkende fortsatte etter pandemien og det rapporteres om betydelig høyere besøk enn i 2019.

Økende turisme/reiselivsaktivitet er en generell utfordring, og det er også et spørsmål om hva og hvordan vi vil ha det hos oss? Det er stor økning i bruk av toalettanlegg på utfartssteder, stor økning i bruk av etablerte søppeldunker, og det er tidvis nedparkerte veiareal, og andre areal som ikke er ment for parkering, i pressområdene.

Manglende tilrettelegging medfører at turismen sliter på natur, infrastruktur og lokalbefolkning.

FNs bærekraftsmål

Mål 12.

Ansvarlig forbruk og produksjon

Mål 12 handler om å gjøre mer med mindre ressurser. I dag forbruker vi mye mer enn hva som er bærekraftig for kloden. For eksempel går en tredjedel av maten som blir produsert bort, uten å bli spist.

For å sikre gode levekår for nåværende og fremtidige generasjoner må også hver enkelt forbruker endre livsstil. Det innebærer å minske ressursbruken, miljødeleggelsen og klimautslippene som et samfunn og som enkeltperson. På sikt vil dette føre til økonomisk vekst, begrense klimaendringer og øke livskvaliteten til mennesker på jorda.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

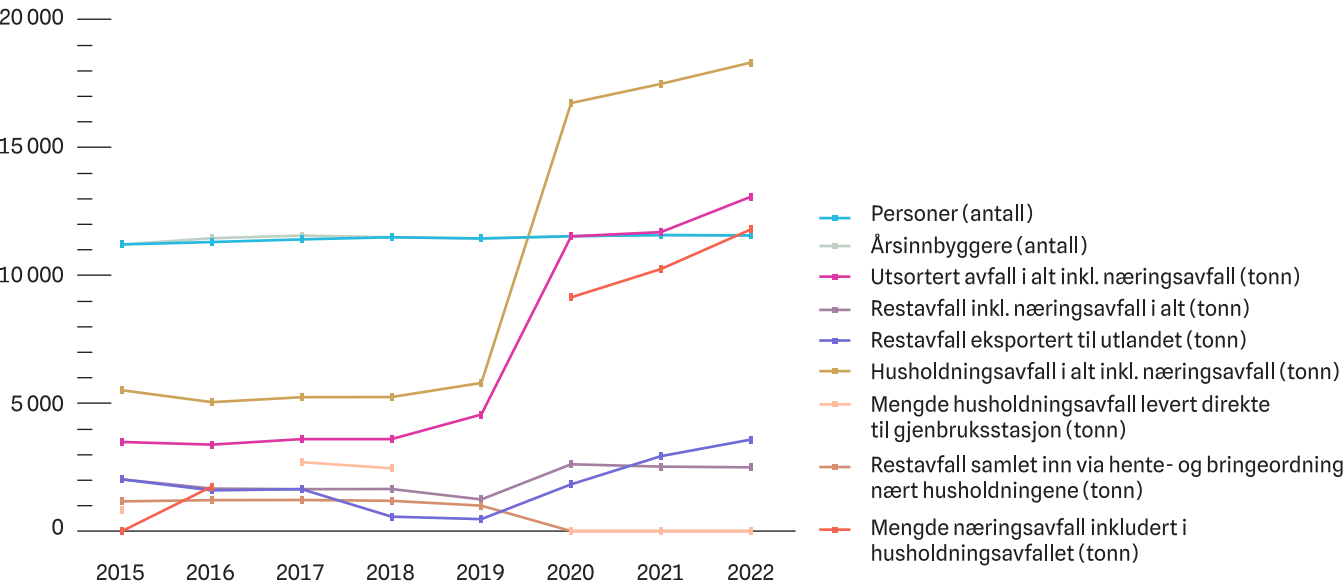
- A. [SSB – tabell 13035: Hushaldsavfall inkl. næringsavfall og ombruk](#)
- B. [Avfall Norge – Om bransjen](#)
- C. [Regjeringen – Klima og miljø i offentlige anskaffelser](#)

Utfordring:

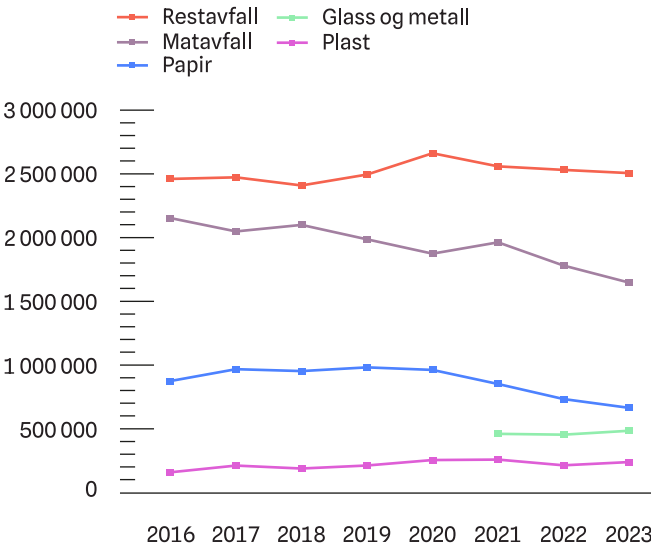
Avfallsmengden øker

Verdikjeden til avfallet i Lofoten er kort, fra henting til sluttprodukt. Avfallet sorteres og transporteres for salg utenfor regionen og landet.

Total mengde husholdnings- og næringsavfall i kommunen fra 2015–2022 er doblet til tross for at innbyggertallet er stabilt. Bakgrunnen er registrering av næringsavfall fra 2019.

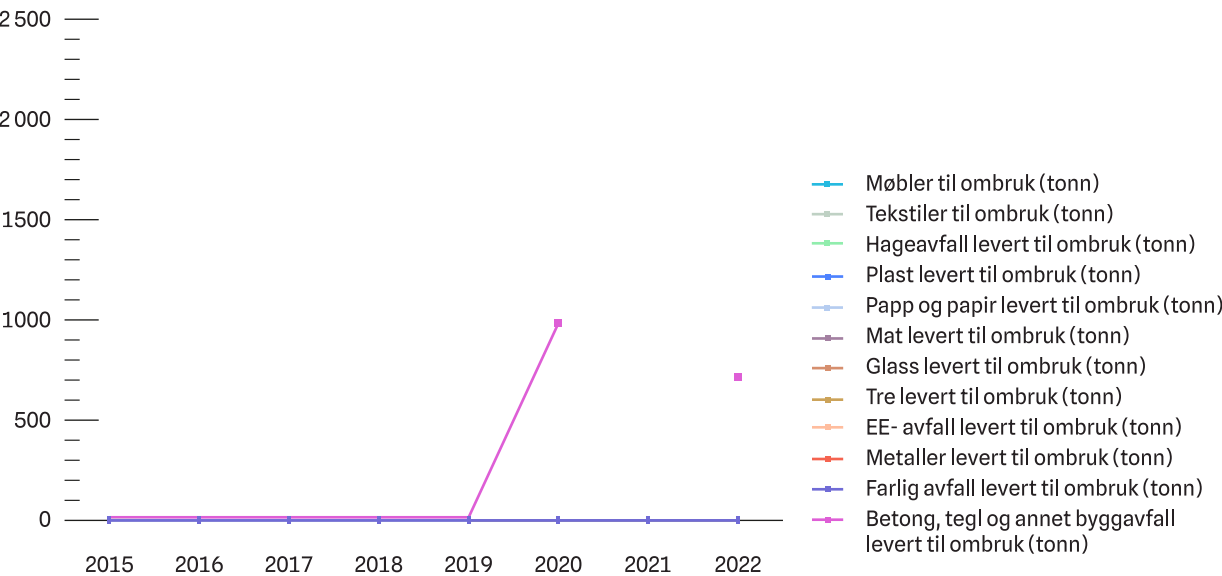
Figur: Husholdnings- og næringsavfall i Vestvågøy, 2015–2022. Tabellene baserer seg på grunnlagsdata fra Kostra (innrapportering fra virksomheter). Opphør/brudd i diagrammet skyldes manglende tallgrunnlag.
Kilde: SSB tabell – 13035: Hushaldsavfall inkl. næringsavfall og ombruk.

Figur: Oversikt over avfallsfraksjoner på husholdningsavfall i Lofoten, og avfallsmengde. Merk: Egen dunk for glass og metall ble innført i 2021.
Kilde: LAS Lofoten

Utfordring:

Verdikjeden til avfallet er kort, uten tilrettelegging for ombruk

Figur: Ombruk i Vestvågøy, 2015–2022. Tabellene baserer seg på grunnlagsdata fra Kostra (innrapportering fra virksomheter). Opphør/brudd i diagrammet skyldes manglende tallgrunnlag.
Kilde: SSB tabell – 13035: Husholdsavfall inkl. næringsavfall og ombruk.

Ombruk:
Ombruk betyr at produkter eller materialer brukes på nytt til samme formål som før, uten at de må bearbeides noe særlig. Dette kan for eksempel være klær eller bygningselementer som stålbjelker, murstein eller vinduer som brukes om igjen av andre.
Kilde: Miljødirektoratet

Verdikjeden til avfallet i LAS er kort, uten ombruk av materialer og ressurser internt i Lofotregionen. Avfallet sorteres og transporteres for salg utenfor regionen og landet.

Nasjonalt er Norge forpliktet å nå 65 % materialgjenvinning innen 2035. Regelverket krever kildesortering for papir, metaller, plast og glass, og innen 2025 for tekstiler og farlig avfall.

Lofotkommunene med LAS har ikke definert et gjenbruksmål, eller en strategi for hvordan forlenge verdikjeden og livssyklusen av avfall og materialer i regionen, med tilrettelegging for økt ombruk og gjenbruk.

«Avfallspyramiden» illustrerer prioriteringene i norsk avfallspolitikk og EUs rammedirektiv for avfall. Avfall skal behandles så nær toppen av hierarkiet som mulig i kommunene.

- Hierarkiet i avfallspyramiden:**
1. Avfallsreduksjon
 2. Ombruk
 3. Materialgjenvinning
 4. Energiutnyttning
 5. Deponering

FNs bærekraftsmål

Mål 13. Stoppe klimaendringene

Mål 13 fokuserer på å gjøre tiltak for å bekjempe klimaendringene og deres innvirkning, samt å styrke motstandskraften og tilpasningsevnen til klimarelaterte farer. Hovedmålet er å bevare planeten vår for fremtidige generasjoner ved å redusere utslipp av klimagasser og fremme bærekraftige praksiser.

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

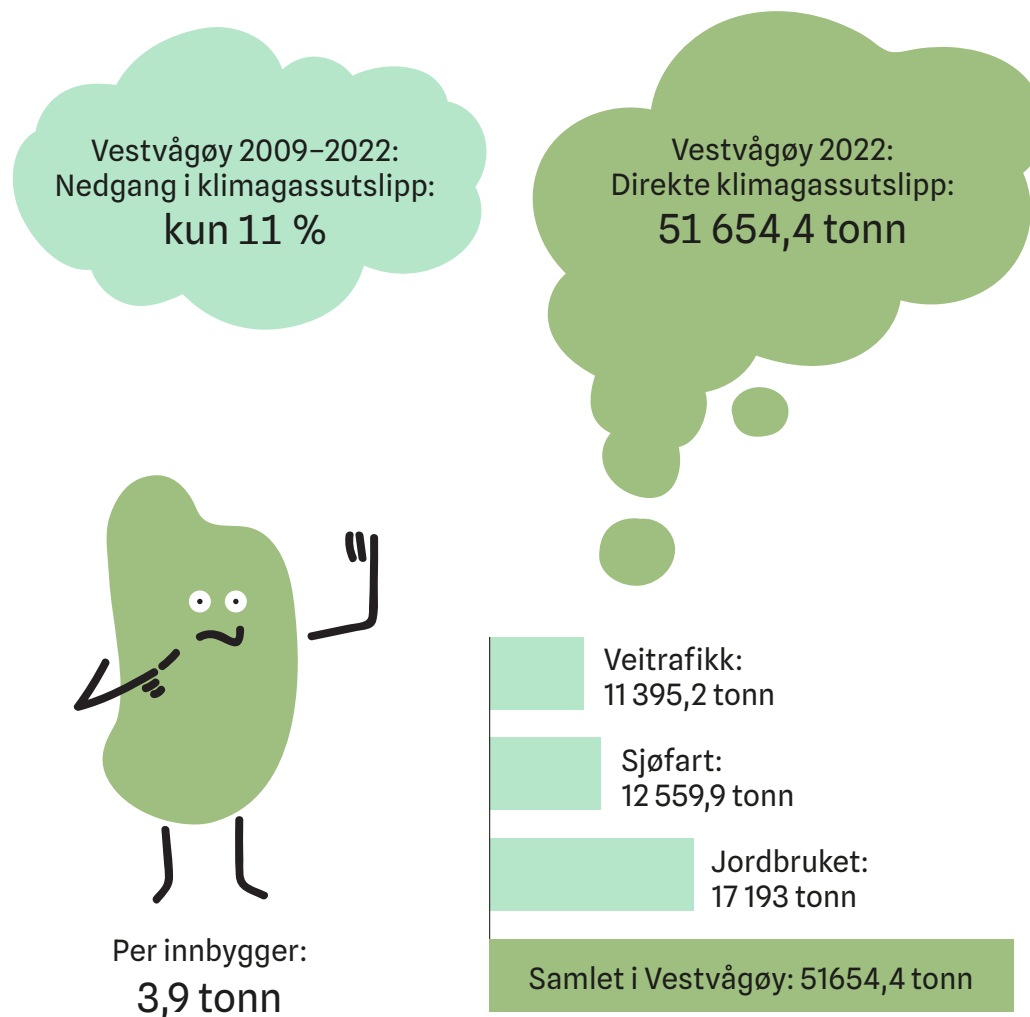
- A. [Vestvågøy kommune – Kommundelplan 2023–2030: Klima, miljø og energi](#)
- B. [Norsk Klimaservicesenter – Klimaprofil Nordland](#)
- C. [Kunnskapsbanken – Klimarisiko i Nord-Norge](#)
- D. [Miljødirektoratet – Klimatilpasning: forberede oss på og tilpasse oss til klimaendringene](#)
- E. [Finans Norge – Naturskader](#)
- F. [Naturskadestatistikk: NASK \(finansnorge.no\)](#)

Utfordring:

Klimagassutslippene er for høye

Direkte klimagassutslipp i Vestvågøy i 2022 er 51654,4 tonn, en økning fra 2021, med utgangspunkt i luft og sjøfart som har økt utlippene.

Vestvågøy kommune har satt mål å redusere direkte klimagassutslipp i kommunen med 50 % innen 2031 for å nå FN's utslipp mål med 50 % kutt av verdens klimagassutslipp innen 2030.

Utfordring:

Vi vil oppleve mer ekstremvær

Klima i Nordland år 2100

I 1971–2000 var årsmiddeltemperaturen for Norge +1,3 °C. Årsmiddeltemperaturen har økt med ca. 1 °C fra 1900 til 2014, i siste 40 år har økningen vært svært markant.

Temperaturøkningen har vært størst om våren og minst om vinteren. Det er en tendens til større økning i minimumstemperatur enn i middeltemperatur.

Temperaturer

Endrede naturforhold vil gi direkte konsekvenser for næringsvirksomhet som baserer seg på primærproduksjon, opplevelser i naturmiljø og uttak av hav- eller landbaserte ressurser.

Havet absorberer 25–30 prosent av utslippene våre og bidrar til stigende havtemperaturer så vel som surere hav (Miljødirektoratet, 2020).

Ettersom kaldt vann kan ta opp mer CO₂ enn varmt vann, er havforsuring potensielt en enda større utfordring for arktiske havområder.

Utfordring:

Nordland fylke har høyest utbetaling etter stormskader

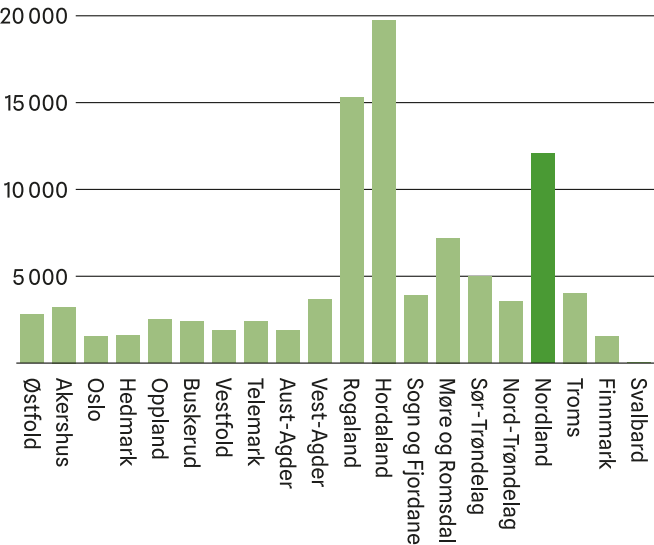
Naturfare og naturskadehendelser

Hva er en naturskade? Hvis du har en bygning-, og innboforsikring i Norge er naturskade inkludert gjennom norsk naturskadepool som en lovpålagt forsikring.

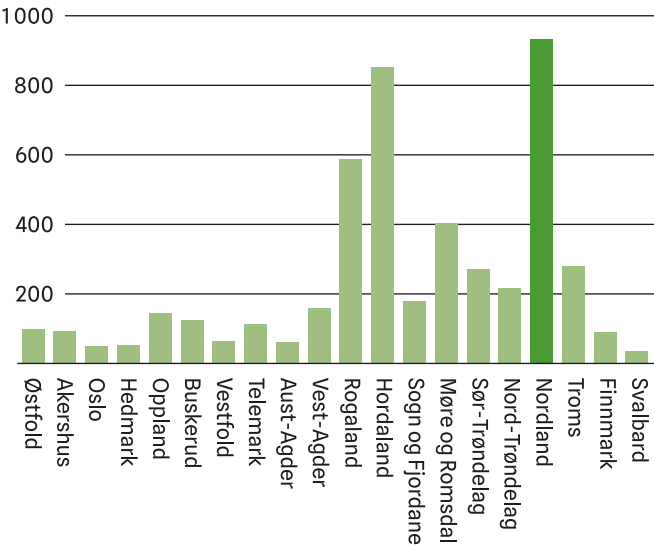
Som naturskade regnes:
Storm er en vindstyrke sterkere enn 20,8 m/s (liten storm), er naturfaren som gir flest antall naturskader og naturskadeerstatning i Nordland. Fra 2013–2023 er erstatningsbeløpet samlet til 1 milliard kr.

Det er større naturskader i Rogaland og Hordaland fylke, men erstatningsutbetalingen er høyest i Nordland. Fylket er særlig sårbar for stormskader, på bygg og infrastruktur.

Figur: Antall naturskader (storm) 2013–2023.
Kilde: Norsk Naturskadepool.

Figur: Naturskadeerstatning (storm), samlet for 2013–2023.
Millioner kroner, KPI-justert (2022-kroner).
Kilde: Norsk Naturskadepool.

FNs bærekraftsmål

Mål 14. Livet i havet

Mål 14 handler om å bevare og forvalte hav og marine ressurser på en bærekraftig måte. Blant annet ved å beskytte økosystemer, redusere forurensning og overfiske, samt bevare marine arter og deres habitat.

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

- A. [Vestvågøy kommune – utviklingsprosjekter havn](#)
- B. [Vestvågøy kommune – fiskeri](#)
- C. [SSB – tabell 11793: Rens og rensekrav, kommunalt avløp](#)

Utfordring:

Havneinfrastrukturen er ikke tilpasset ny fiskeflåte

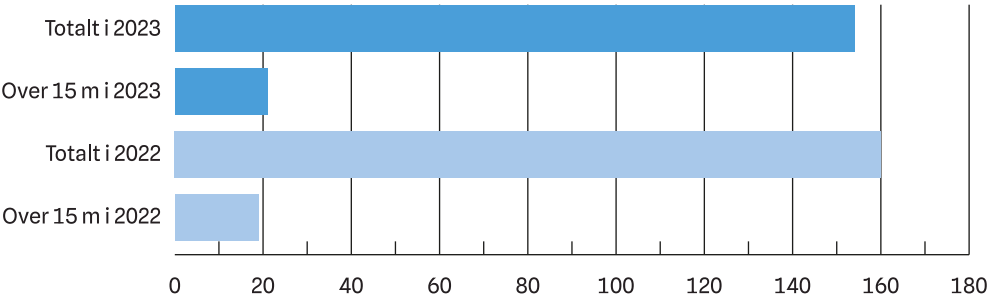
I 2022 var det 267 personer som hadde fiske som hovedyrke i Vestvågøy (282 i 2017). Fiskeflåten blir større og krever større dybde i havnene. De blir samtidig mer effektive og krever færre om bord.

Tilrettelegging med ny infrastruktur i havnene vil gi mulighet for å tilby utslippsfrie energiløsninger. Landingsmuligheter for råstoff nært fiskefeltene kan gi lavere energiforbruk.

Havfiske og bearbeiding av fisk er de to største næringen på Vestvågøy målt etter omsetning. Havbruksnæringen på Vestvågøy er i hovedsak lokalt eid, forvalter store ressurser og er viktige hjørnesteinsbedrifter i sine lokalmiljø.

I Vestvågøy kommune var det registrert (pr. 28.06.2023):

- Totalt 154 fiskefartøy fra 5,18 m–133,80 m (160 fartøy i januar 2022).
- Av disse er 21 fartøy over 15 m (19 fartøy i januar 2022).

Figur: Antall registrerte båter i fiskeflåten i Vestvågøy (2022 og 2023).
Kilde: [Vestvågøy kommune – fiskeri](#)

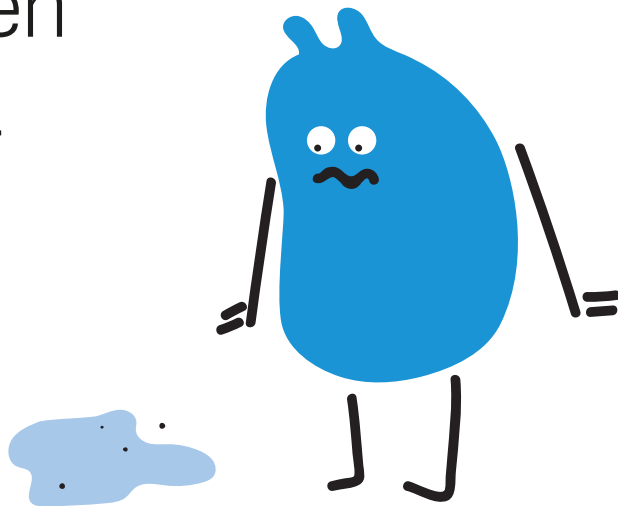
Utfordring:

Store deler av kloakken går urensset ut i havet

Vi har en utfordring i å hente inn etterslepet på avløpsområdet og innfri myndighetskrav til rensing av avløp.

Kommunen skal håndtere kloakken på en miljømessig god måte og sikre god til svært god vannkvalitet i sine vannforekomster.

Av de 16 utslippspunkt for avløp har bare to av disse rensing. I tillegg drifter kommunen fire mindre avløpsanlegg der abonnentenes avløp renses via private septiktanker, før det ledes inn på kommunal felles utslippsledning. De fleste utslippsledninger har sitt utløp i strandsonen, og er ikke ført ut på et tilstrekkelig dyp.

Det å føre ledningene ut på dypere vann er i dag ikke en løsning som godtas etter forurensningsloven.

Beregninger viser at vi per i dag slipper ut avløpsvann tilsvarende ca. 9 500 pe. Hvis utslippene fra Leknes og Gravdal går over 10 000 pe, vil Statsforvalteren bli utslippsmyndighet. I en forhåndskonferanse kom det frem at de som utslippsmyndighet sannsynlig vil kreve to stegs rensing. Dette endrer rammebetingelsene som er satt i hovedplan for avløp.

«Pe» betydning:

Forkortelsen «pe» står for personekvivalent eller personenhet. Dette er et uttrykk for kapasitet og belastning i vannforsyning, kloakkanlegg og avløpsrensing. Personer har en del av sitt forbruk av vann og sitt bidrag av avløp der de bor, og en del på jobb eller skole. Derfor regnes en beboer som 0,8 pe, mens en arbeidsplass eller elev regnes som 0,2 pe. Meierier, slakterier og andre virksomheter bidrar også med organisk stoff. Det samme gjør jord. Personekvivalent er derfor ikke det samme som person.

FNs bærekraftsmål

Mål 15. Livet på land

Mål 15 handler om å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse, samt stanse tap av artsmangfold.

Aktuelle lenker for dette kapitlet:

- A. [Vestvågøy kommune – Kommunedelplan: Naturmangfoldplan \(under behandling\)](#)
- B. [Vestvågøy kommune – Temaplan: Strategisk jordvernplan \(under behandling\)](#)
- C. [Vestvågøy kommune: NIBIO rapport – Vegetasjon og beite på Vestvågøya](#)

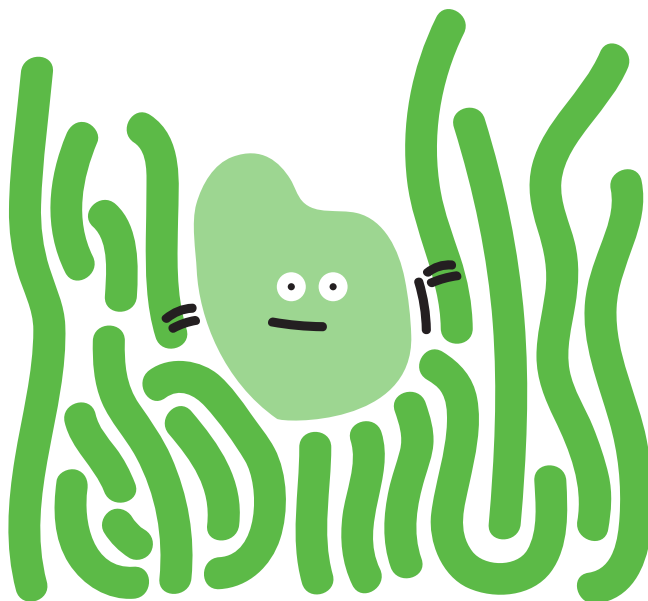
Utfordring:

Gjengroing av kulturlandskapet øker

Utfordringene for kulturlandskapet i Vestvågøy kommune er gjengroing. Intensivering av jordbruksdriften, og gjengroing som et resultat av opphør av beite eller slått er de største faktorene som fører til endringene vi ser i jordbruk – og det særegne kulturlandskapet. Dette er en utfordring for lokale arter og naturtyper.

Klimaendringen forventes også å forsterke gjengroingsprosessen.

Gjengroing endrer også stedsidentiteten. Stedstypiske alpine, og grønne lofotfjell, vil over tid forsvinne.

Uten beitedyra vil skogen etter hvert overta og det åpne landskapet gro til. I dag er 18 % av arealet på Vestvågøy skog. Potensialet hvor det naturlig vil kunne vokse skog er på hele 65 % av landarealet.

Gjengroingsprosessen er allerede startet på 15 % av områdene der beiting har opphørt eller antall beitedyr en lavt. Det er endring i arealbruk som er den utløsende faktoren til at gjengroing skjer. Klimaendringer påvirker ved å sette fart på vekstsesongen, men er ikke utløsende faktor.

Kilde: [Norsk institutt for bioøkonomi \(NIBO\)](#), [vegetasjon og beite på Vestvågøya](#).

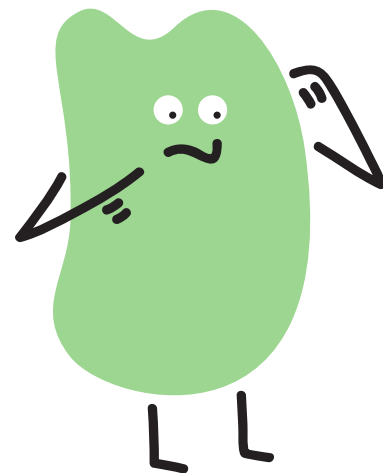
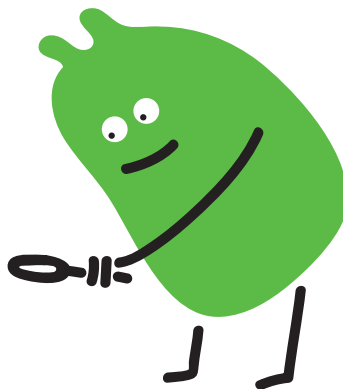
Utfordring:

Vi mangler kunnskap om kommunens myrsystemer

Kunnskapen er god om myrtyper i pressområdene rundt Leknes, men er dårligere kartlagt i resten av kommunen.

Myrene i Vestvågøy er en viktig naturtype, og viktig for produksjonen av insekter som danner næringsgrunnlag for blant annet en rekke fuglearter. For eksempel kan storspove, (EN) hekke i tilknytning til store nedbørsmyrer. Andre rødlistede fuglearter i myr, er heilo (NT) og rødstilk (NT). Når det gjelder karplanter er det potensiale for myggblom (NT) i de bløteste delene av myrene.

I kommunen har det over tid vært grøftingsinngrep (i mer moderne tid) og uttak av torv (i mer historisk tid). Disse inngrepene fører til drenering og endring av grunnvannsnivået lokalt eller over større områder. Ved mindre vannmetning av torvkroppen øker oksygenet, dermed endres egenkapene i myra. I tillegg fører dette til økt nedbrytning av organisk materiale, og større utslipp av klimagassene metan og CO₂.

FNs bærekraftsmål

Mål 16.

Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

Mål 16 skal bidra til en verden der rettferdighet og fred er fundamentet for bærekraftig utvikling. Det tar sikte på å skape samfunn som er fredelige, rettferdige, og hvor menneskerettigheter respekteres. Det inkluderer også tiltak for å sikre åpenhet, ansvarlighet og effektiv forvaltning, samt å bygge opp rettssystemer som er tilgjengelige for alle.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

- A. [NEK: Nordland i tall – Valgdeltakelse](#)
- B. [Regjeringen – Innbyggerforslag](#)
- C. [Vestvågøy kommune – Demokratisk medvirkning](#)
- D. [SSB – Valgdeltakelse](#)

Utfordring:

Under 60 % deltok ved siste kommunestyrevalg

Det finnes mange muligheter for å delta i å utvikle kommunen.

Medlemmene i partiene nominerer kandidater, og velgerne velger hvert fjerde år representanter til kommunestyret.

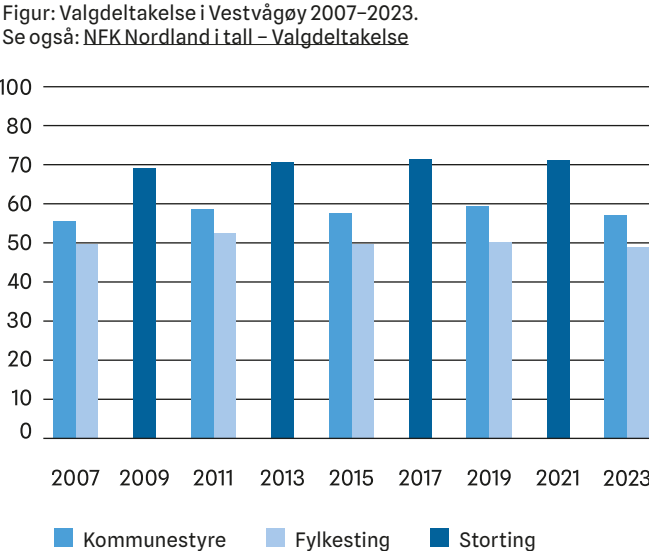
Møtene sendes direkte på nett. Hvis 230 personer krever det, må de ta opp innbyggerforslag eller såkalt «innbyggerinitiativ». I hvert møte er en halvtime satt av til at innbyggere kan stille spørsmål.

Mange benytter ikke mulighetene. I de siste fire år er det registrert null innbyggerinitiativ.

Valgdeltakelsen er lav, spesielt blant unge, personer med lav utdanning, og menn. Få benytter seg av andre muligheter for å påvirke.

«Ungdommens kommunestyre» (UK) er en flott arena både for å gi innflytelse, og for å trene opp flere. «Eldrerådet» og «Rådet for personer med funksjonsnedsettelse» har formell innflytelse.

Bygderåd og velforeninger er høringsinstans og medarrangør i folkemøter. Samarbeidet kan utvikles videre.

FNs bærekraftsmål

Mål 17.

Samarbeid for å nå målene

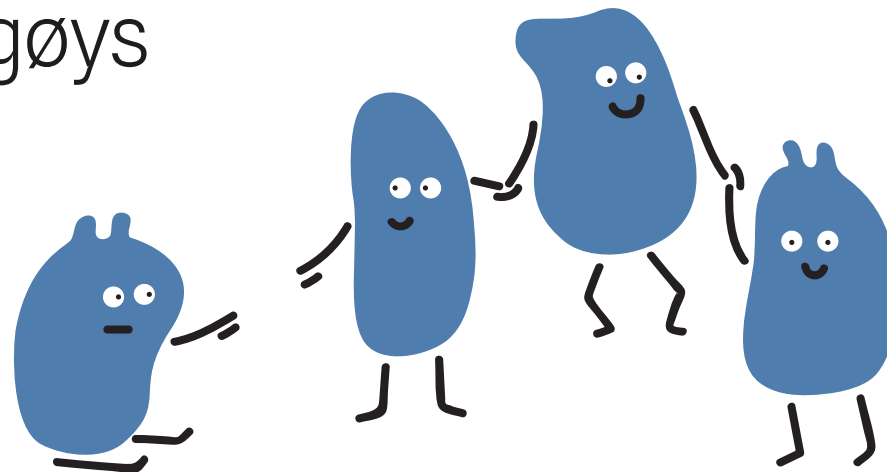
Mål 17 fokuserer på å fremme samarbeid på tvers av grenser, sektorer og organisasjoner for å gjennomføre de andre bærekraftsmålene, samt løse felles utfordringer knyttet til bærekraftig utvikling.

Aktuelle lenker for dette kapittelet:

A. [KS – håndbok for samskaping](#)

Utfordring:

Kommunen jobber fortsatt for sektorisert i møte med Vestvågøys største samfunnsfloker

Ofte er årsakssammenhengene sammensatte og ikke kartlagt fullt ut, og løsninger er ukjente. Felles for slike samfunnsfloker er at de sprer seg over flere sektorer, og at mulige løsninger går på tvers av både sektorer og forvaltningsnivåer.

Fattigdom og utenforskap er eksempel på en slik samfunnsfloke. Forskere peker på sektorisering og mangel på tverrsektorielt samarbeid som grunner til at vi ikke lykkes med å forebygge utenforskap.

Kommuneorganisasjonen må jobbe mer systematisk og tverrfaglig for å løse samfunnsflokene. Dette krever bred innsats og samarbeid. Tjenestene i kommunen jobber for lite koordinert, og det gjennomføres for liten grad evaluering om vi jobber riktig og om innbyggerne er fornøyd med tjenestene.

Sammenvevde problemer krever sammensatte løsninger.

Utfordring:

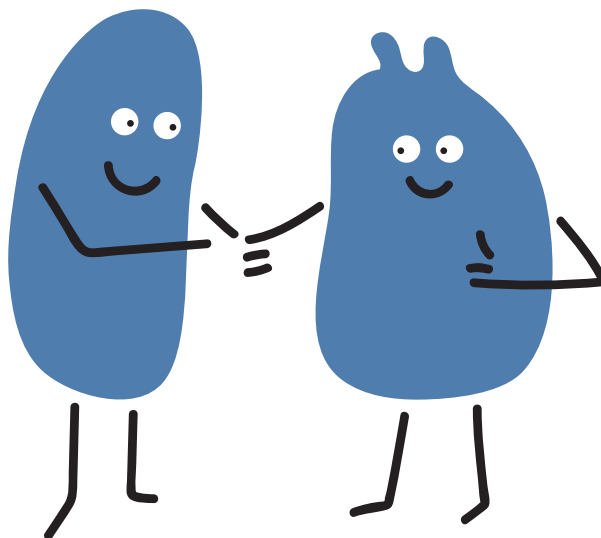
Kommunen har ingen plan for samarbeid med frivilligheten

Kommunen vil i framtiden bli mer avhengig av frivillige ressurser i oppgaveløsninger.

Kommunenes relasjon til sivilsamfunnet, utover lovpålagte oppgaver, speiles i innbyggers engasjement og involvering, som er helsefremmende.

Vestvågøy kommune har ingen plan for frivillighet i møte med fremtidens utfordringer. Vi mangler også en oversikt over interne og eksterne samarbeid kommunen deltar i.

Vestvågøy kommune har hovedansvar for å tilrettelegge for medvirkning og samskaping mellom kommunen og innbyggere, næringsliv og øvrig sivilsamfunn.

Oppsummering:

Samarbeid for å lykkes.

Mål 17 handler om at vi må samarbeide for at vi skal lykkes med å oppnå FNs bærekraftsmål. Alle bærekraftsmål henger sammen med hverandre – og myndigheter, næringsliv og sivilsamfunnet må derfor samarbeide for at vi skal oppnå bærekraftig utvikling.

For å kunne fremme folkehelse, trivsel og verdighet og utjevne sosiale helseforskjeller blant innbyggerne er det vesentlig å få til en samskaping. Det må tas felles løft fra alle kommunale enheter, frivillighet og næringsliv som skal styrke samfunnets evne til å skape løsninger som fremmer velferd og bærekraft på tvers av sektorer og aktører som kan bidra. Derfor er bærekraftsmål 17 en forutsetning for å løse de øvrige 16 bærekraftsmål med tilhørende utfordringer.

Samskaping

Samskaping er et samarbeid mellom individer, organisasjoner og samfunn – der ulike mennesker med forskjellige ressurser, erfaringer og kunnskaper arbeider sammen. I samskaping er partene likeverdige og samarbeider om å utvikle, implementere og evaluere løsninger over lengre tid. Målet med samskaping er å skape bærekraftige og effektive løsninger på komplekse problemer.

Oppsummering generert med hjelp av KI.

For å sette i gang med arbeidet med utfordringene, er det også viktig å tenke på hvordan vi jobber sammen. Systematisk samarbeid, i partnerskap, eller i samarbeidsavtaler imellom det offentlige, private og i det sivile samfunn vil være en viktig forutsetning for å få til en samskappingskultur.